

Suomalaisia puukaupunkeja

Kristiinankaupunki

Elisa El Harouny • Olli-Pekka Riipinen • Kaija Santaholma • Timo Tuomi

Suomalaisia Puukaupunkeja

Kristiinankaupunki

Elisa El Harouny • Olli-Pekka Riipinen • Kaija Santaholma • Timo Tuomi

Kansikuva: Olli-Pekka Riipinen
Muut valokuvat: Elisa El Harouny, Timo Tuomi
Inventointikartat: Olli-Pekka Riipinen
Taitto: Olli-Pekka Riipinen

Selvitys 5e 1995
Ympäristöministeriö
Alueidenkäytön osasto

Edita Oy
Helsinki 1996

ISSN 1236-5769
ISBN 951-37-1926-X

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö Alueidenkäytön osasto
Päivämäärä	13.5.1995
Projektin/hankkeen nimi ja mahdollinen projektinumero	
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot	
Tekijä(t)	Elisa El Harouny, Olli-Pekka Riipinen, Kaija Santaholma, Timo Tuomi
Julkaisun nimi	Suomalaisia puukaupunkeja. Kristiinankaupunki
Julkaisun osat/muut saman projektin tuottamat julkaisut	
Tiivistelmä	<p>Vuonna 1972 Suomi osallistui pohjoismaiseen puukaupunkiseminaariiin, jonka tarkoituksena oli tehdä tunnetuksi puukaupunkiarkkitehtuurin erityispiirteet, kartoittaa olemassa olevien yhtenäisten alueiden laajuus sekä tarkastella niiden suojeleun liittyviä kysymyksiä. Vuonna 1995 ilmestyi kahdeksan suomalaisen puukaupungin nykytilaa käsittelevä julkaisu, jossa selvitettiin mitä viimeisten 20 vuoden aikana on tapahtunut alueilla, joiden tulevaisuus näytti ainakin eräiden kaupunkien kohdalla varsin uhatulta 1980-luvulle saakka.</p> <p>Tässä Kristiinankaupungin puukaupunkialueita käsittlevässä julkaisussa on pyritty pureutumaan kahteen merkittävään ongelmaan. Selvityksessä on arvioitu kuinka hyvin kaavalliset keinot ovat riittäneet säilyttämään historiallisten alueiden identiteetin. Tämän lisäksi selvitystä varten kehitettiin inventointimetodi, jonka avulla arvioitiin rakennuskannassa tapahtuneet laadulliset muutoset sekä osoitettiin ongelmat, joihin kaupunkien rakennusvalvontaviranomaisten tulisi kiinnittää kasvavaa huomiota, ettei puukaupunkiosien identiteetti katoaisi huolimattomien korjaus- ja muutostöiden mukana. Selvityksessä on mukana rakennuskohtainen inventointiluettelo.</p>
Avainsanat/asiasanat	puukaupungit, rakennussuojelu, inventointi, kaavoitus
Luokitus	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Selvitys 5e 1995. Ympäristöministeriö/Alueidenkäytön osasto
ISSN	1236-5769
ISBN	951-37-1926-X
Sivuja	41
Kieli	suomi
Julkisuuden aste ja ehdot	julkinen
Julkaisun myynti/jakaja	Edita Oy, puhelin 90-566 0266
Hinta	
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto
Muut tiedot	

Presentationsblad

<i>Publikationen har getts ut av</i>	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen
<i>Datum</i>	13.5.1995
<i>Projektets namn och nummer</i>	
<i>Finansiär/ Uppdragsgivare</i>	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen
<i>Organisationer i projektgruppen</i>	
<i>Författare</i>	Elisa El Harouny, Olli-Pekka Riipinen, Kaija Santaholma, Timo Tuomi
<i>Publikationens titel</i>	Finländska trädäder. Kristinestad
<i>Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt</i>	
<i>Sammandrag</i>	<p>År 1972 deltog Finland i ett nordiskt trädadsprojekt som syftade till att göra särdrag i trädadsarkitekturen kända, att inventera beståndet av fortfarande existerande enhetliga trädadsområden och att ta upp aktuella frågor kring skyddet av trädäderna. År 1995 utkom åtta publikationer om trädäderna i Finland. Där redogjordes för den aktuella situationen och för vad som hänt under de senaste tjugo åren. Vissa av trädäderna var faktiskt allvarligt hotande ända in på 1980-talet.</p> <p>Publikationen om trädadsområdena i Kristinestad tar upp mycket två aktuella problem, nämligen dels hur planeinstrumenten har bidragit till att de historiska områdena har kunnat bevara sin identitet, dels identifieringen av trädadsområden. Genom en ny inventeringsmetod har det blivit möjligt att bedöma de kvalitativa ändringar som skett i byggnadsbeståndet och att peka på sådana problem som byggnadstillsynen borde åtgärda, för att trädadsdelarna inte skall förlora sin särprägel på grund av vårdslöshet vid reparationer och ombyggnad. Publikationen innehåller också en inventeringsförtäckning över varje byggnad.</p>
<i>Nyckelord</i>	Trädäder, byggnadsskydd, inventering, planläggning
<i>Klassificering</i>	
<i>Publikationsserie och nummer</i>	Utredning 5e 1995. Miljöministeriet/Markanvändningsdelningen
<i>ISSN</i>	1236-5769
<i>ISBN</i>	951-37-1926-X
<i>Sidantal</i>	41
<i>Språk</i>	finska
<i>Offentlighet och andra villkor</i>	offentlig
<i>Beställningar/ Distribution</i>	Edita Ab, telefon 90-566 0266
<i>Pris</i>	
<i>Förläggare</i>	Miljöministeriet, markanvändningsdelningen
<i>Övriga uppgifter</i>	

Sisältö

Esipuhe	6
Piirteitä puukaupunkien arkkitehtuurista	9
Puukaupunkien kaavoituksesta	11
Seurantainventointi. Tavoitteet ja menetelmät	13
Kristiinankaupunki	21
Johdanto	22
Kristiinankaupungin rakennushistoriasta	23
Kaavoitus ja rakennussuojelu	25
Havaintoja rakennuskannasta	30
Luettelo inventoidun alueen rakennuksista	31
Liite: tilastoja rakennusten luokituksesta	41

Esipuhe

Yliarkkitehti Kaija Santaholma

Kaikki pohjoismaat osallistuivat vuonna 1972 projektin, jossa tarkasteltiin pohjoismaista puukaupunkia. Kussakin maassa julkaistiin raporttisarja, joissa selvitettiin miten kaupungit olivat rakentuneet, kuinka niitä oli kaavoitettu ja niiden ominaispiirteiden säilyneisyyttä. Suomen raportissa oli mukana 25 kaupunkia. Työn kuluessa kävi ilmeiseksi, että puukaupunki oli vaarassa hävitetä, ja ettei tämän kaupunkirakentamisen ominaispiirteitä kaupungeissa tunnettu eikä osattu arvostaa. Vain joitakin erityiskohteita kuten Vanha Rauma, Vanha Porvoo ja Tammiisaaren Barckenin niemi oli jossain määrin hyväksytty kansallisen kaupunkirakentamisen erityisalueeksi.

70-luvulla kaupunkiuudistuskampanjan yhteydessä alettiin kiinnittää huomiota kaupunkien arkkitehtoniseen ilmeeseen ja kaupunkirakentamisen laatuun. Tiedotusvälineissä oli vuosikymmenen lopulla havaittavissa kiinnostuksen heräämistä Suomen rakennetun ympäristön ominaispiirteisiin. Monet kaupungit ryhtyivät 70-luvulla uudistamaan asemakaavojaan myös keskustalueilla. Arvokkaaksi ymmärretyn rakennuskannan säilymistä yrityttiin edistää kehittämällä asemakaavamääräyksiä, jotka hillitsisivät halukkuutta purkamiseen tai uudisrakentamiseen verrattavaan korjaamiseen. Tavoitteen saavuttamista pyrittiin edistämään antamalla säilyttävän rakennuksen omistajalle lisää rakennusoikeutta tontilla. Rakentajat ja tontinomistajat puolestaan pyrkivät vaikuttamaan siihen, että asemakaavamääräykset olisivat mahdollisimman vähän sitovia.

Suomen puukaupunkialueet ovat toisistaan poikkeavia ja selvästi yksilöllisiä siitä huolimatta, että ne ovat samasta rakennusaineesta ja suurin piirtein samoihin aikoihin rakennettuja. Yksilöllisyyden ja omaleimaisuuden säilyttäminen on vahva etu ajateltaessa kaupungin tulevaisuutta ja asukkaiden sitoutumista siellä asumiseen ja sen kehittämiseen.

Puukaupunkiperinnön säilyminen vaatii onnistunutta asemakaavoitusta ja asemakaavoituksen tavoitetta tukevan rakennusvalvonnan asiantun-

tevaa toimintaa samoin kuin asiansa osaavan suunnittelijan käytämistä korjaus- ja uudisrakentamistyössä. Kun yli 20 vuotta on kulunut pohjoismaisen puukaupunkiseminaarin järjestämisestä, ympäristöministeriö päätti arvioda harjoitetun kaavoituskäytännön ja rakennusvalvonnan onnistumista puukaupunkien omaleimaisuuden säilyttämisessä.

Kaavoituskossa on 1970-luvun jälkeen tapahtunut suuri muutos. Kaupunkikuva ja kaupungin historiaa kunnioittava näkemys on tullut selvästi esille osittain myös voimistuneen kansalaisaktiivisuuden ansiosta. Ympäristöä säilyttävä ote on tullut asemakaavoitukseen mukaan myös lainsäädännön myötä. Historiallisesti merkittävän rakennuskannan säilyminen ei kuitenkaan ole riippuvainen vain hyvästä kaavoittamisesta. Muita asioita koskevalla lainsäädännöllä on vaikutussensa myös rakennusten säilyttämis- ja kunnossapitohalukkuuteen. Niinpä kiinteistöveron vaikuttus talousrakennusten säilymiselle saattaa olla tuhoisa, ainakin milloin rakennukset eivät ole nykyiselle omistajalle käytökelpoisia. Korjaamisen avustaminen voi puolestaan edistää säilyttämistä. Korjaaminen luo rakennusalalle lisää työpaikkoja, ja täten lisää saatavia verotuloja.

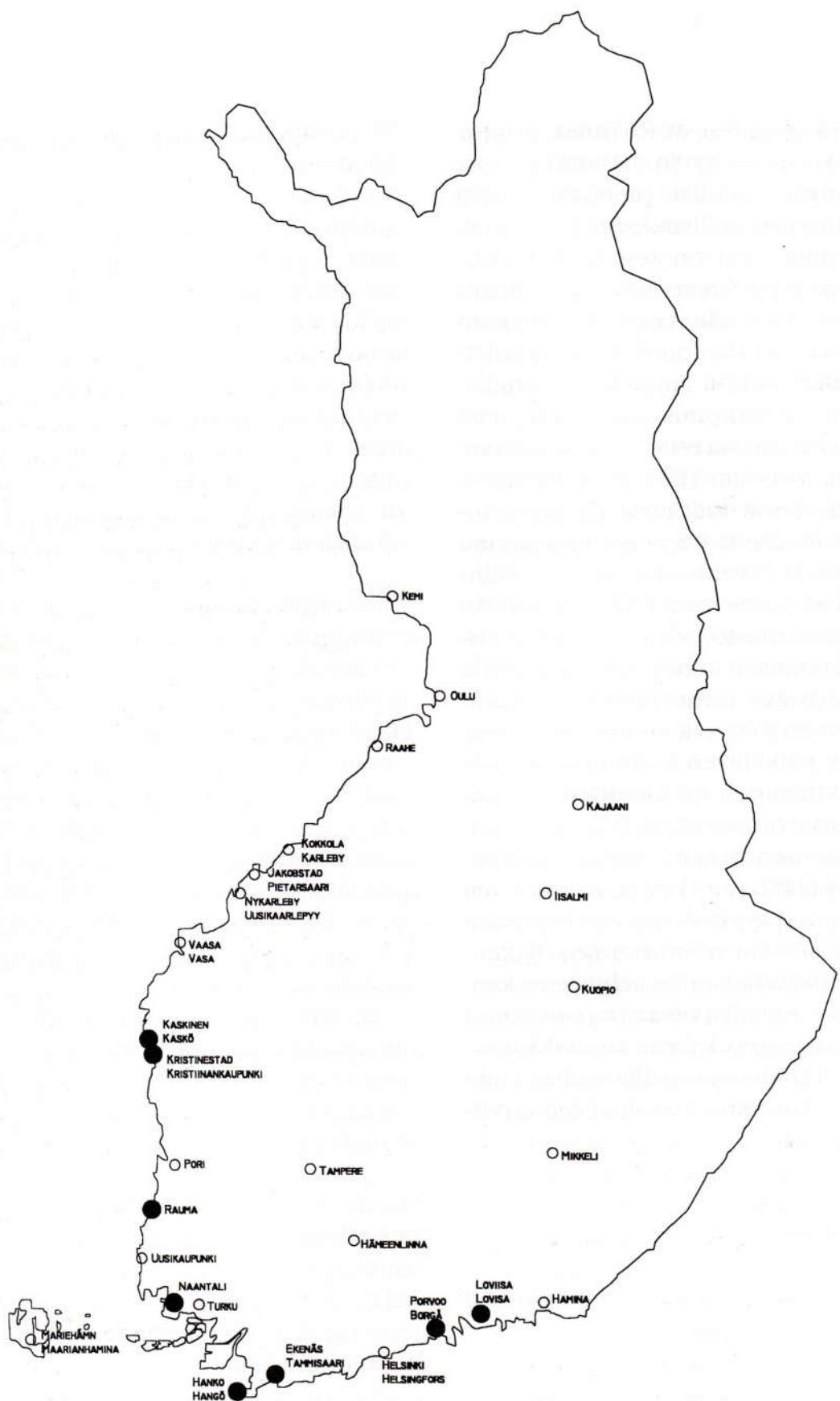
Ympäristöministeriö julkaisi vuoden 1995 lopulla ensimmäisen puukaupunkiraportin, jossa selvitettiin kahdeksan puukaupungin tilaa ja rakentumista kaupunkikuvaan soveltumisen kannalta. Vuoden 1996 aikana julkaistaan kunkin kaupunkia koskeva erillisraportti. Lukijan käissä nyt oleva teos kuuluu tähän sarjaan.

Työtä varten kehitetty menetelmä perustuu visuaaliseen arvointiin. Rakennusten korjausten sopivuus kaupunki- ja katukuvaan määritellään tietyllä asteikolla. Tiedot on koottu ja viety kartalle rakennuskohtaisesti. Uudet ja vanhat rakennukset on arvioitu erikseen. Myös uudisrakennusten sopivuus kaupunki- ja katukuvaan on määritelty. Jossain määrin on kiinnitetty huomiota myös kaupungin oman rakennustoimen käytöön, mm. valaistuksen järjestämiseen ja katupintojen tilaan. Arvointi on tehty yhteistyössä museoviraston kanssa.

Arvointi on luonnollisesti tekijänsä subjektiivinen näkemys, ja on hyvin mahdollista että jossakin kaupungissa tuloksia pidetään osittain virheellisinä. Virhemahdollisuksista huolimatta arvointimenetelmän etu on sen nopeudessa, yleispätevyydessä ja puoluettomuudessa. Tähän astisen työn tuloksena voidaan näiden kahdeksan kaupungin onnistumista kaupunkikuvansa säilyttämisessä vertailla toisiinsa samoilla kriteereillä.

Arvointityötä on tarkoitus jatkaa niin, että lopullisessa raporttisarjassa esitetään nykytilanne ainakin kaikista vuoden 1972 pohjoismaisen seminaarin yhteydessä tutkitusta puukaupungista. Työn tarkoituksesta on saada yhtenäinen käsitys kaavoitus- ja rakennustoiminnan tähän asti osoittautuneesta onnistumisesta maamme merkittävän rakennus- ja kulttuurihistoriallisen perinnön säilyttämisessä. Yhtenäisen arvioinnin perusteella kukin kaupunki pystyy asettamaan omat saavutuksensa suhteeseen toisten kaupunkien kanssa.

Kansallisen ja paikallisen kulttuurin omaleimaisuuden säilyttäminen on alueiden tasapainoisen kehittämisen perustekijä. Puukaupunkiperinnön säilyttämisen tärkeys ymmärretään kokonaan nyt kohtalaisen hyvin. Asukkaiden halukkuus vaikuttaa ympäristönsä kehittämiseen on 90-luvulla entisestään voimistumassa. Rakentamista koskevan lainsäädännön kehityessä kansalaisten tiedontarve heidän omaa ympäristöänsä koskevissa kysymyksissä kasvaa voimakkaasti. Tämä raporttisarja täydentää omalta osaltaan niin asukkaiden kuin kuntien viranomaisten tarvitsemata tietoaineistoa.

Vuoden 1972 puukaupunkiselvityksessä mukana olleet kaupungit (valkoinen) ja vuosien 1993-1994 aikana inventoidut kaupungit (musta)

Piirteitä puukaupunkien arkkitehtuurista

Timo Tuomi

Suomalainen puukaupunki on monilta kehitysvaiheiltaan naapurimaistaan eroava, omaleimainen ilmiö niin asemakaavoituksen kuin arkkitehtuurinkin suhteen. Eri vuosisatojen kaupunkikuvalliset ihanteet sekä 1800-luvulla korostuneet paloturvallisuuksien näkökohdat ovat edelleen koettavissa useissa kaupungeissa. Usein tämä on mahdollista vain mittakaavallisesti, koska nykyiset rakennukset tai ainakin niiden nykyinen ulkoasu ovat uudempia kuin kaupunkirakenne jossa ne sijaitsevat. Kaupungeissa, jotka ovat säistyneet puukaupungeille hyvin yleisiltä tulipaloilta kuten Kristiinankaupungissa tai Raumalla saatavat itse rakennusrungot olla huomattavasti tämän päivän ulkoasua vanhempia.

Suomalaisten kaupunkien tunnusomaisin kaupunkirakenteellinen piirre on ollut 1600-luvulta lähtien aina viime vuosisadan vaiheeseen ruutuasemakaava ja siitä aiheutuvat säännölliset katunäkymät. Kaikkiin perustettaviin kaupunkeihin laadittiin ruutukaavat, usein maaston muodoista välittämättä. Myös vanhoja kaupunkeja pyrittiin kaavoittamaan uudelleen, varsinkin lukuisien tulipalojen seurausena. Ruotsin kruunun ja myöhemmin Venäjän hallitsijoiden päämääränä oli luoda yhtenäisiä ja edustavia kaupunkeja. Ruutuasemakaava oli kuitenkin erittäin monipuolinen suunnittelutapa: Ruotsin 1600-luvun suurvaltajen ruutukaava eroaa tyystin 1800-luvun puoli-välin vivahteikkaista empirekaavan toteutuksista.

Ruutukaavojen totaalisuudesta johtuen on eräs puukaupunkien ulkonäköön läpi vuosisatojen vaikuttanut piirre ollut kaupunkien asukkaiden ja keskusvallan kiista asemakaavoituksesta. Kaupunkien porvarit pyrkivät usein kaikin keinoin estämään kalliita kaupunkirakenteen muutoksia. Vaikka kaupunki saattoi tulipalossa suurelta osin tuhoutua, halusivat asukkaat ensisijaisesti säilyttää vanhat tontti- ja katurajat. Uusien kaavojen toteuttamista, katujen suoristamista ja tonttirajojen muuttamista voitiin viivyttää korjaamalla ja vaihtamalla olemassa olevassa talossa kaikkea mikä oli katon räystäslinjan alapuolella. Joidenkin kaupunkien vanhat osat, kuten Porvoon, Rauman tai Tammisaaren, säästyivät viime vuosi-

sadan vaiheeseen asti, jolloin epäsäännöllisen kaupunkikuvan arvoja alettiin uudistuneiden kaavoitusperiaatteiden myötä ymmärtää.

Puukaupunkien yksittäisten talojen rakennushistorian selvittämistä vaikeuttaa usein hirsirakentamisen ominaisluonne: rakennusrunkoja tai niiden osia on helppo siirtää ja käyttää uusiin tarkoituksiin. Kun puutalojen tilalle alettiin suurimmista kaupungeista lähtien rakentaa kivitaloja, ei puurakennuksia aikaisemmin tuhottu vaan ne siirrettiin muualle. Esimerkiksi vuosidan vaiheen Helsingissä oli yleistä, että puutalot huutokaupattiin purettaviksi ja moni rakennusrunko päätyi kaupungin ympärille samaan aikaan syntyiin huvilayhdyskuntiin, jossa ne varustettiin tornilla, erkkereillä ja kuisteilla. Hyviä rakennusmateriaaleja siis kierrättettiin tavalla, joka nykyään on taas kestävän kehityksen nimissä haluttavaa mutta nykyisellä rakentamistavalla lähes mahdotonta.

Paitsi vaihtuvien kaupunkitaiteellisten ihanteiden takia, puukaupunkien kaupunkikuva muotoutui myös kaupunkisuunnittelun sisällytetyn sosiaalisen eriarvoisuuden vuoksi. Keskustojen kookkaat tontit varattiin ja hinnoiteltiin hallintorakennuksille ja kauppaporvareiden edustaville, usein monikerroksisille taloille. Kivirakennukset eivät keskusvallan propagoinnista huolimatta yleistyneet useimpien pikkukaupunkien keskustoissakaan ennen 1800-luvun loppupuolta. Asemakaava-alueiden laitaosiin pyrittiin asuttamaan työväestö ja vähäväkit. Näin rakennusten mittakaava ja arkkitehtuuri tuli vaatimattomammaksi mitä kauemmas keskustasta siirryttiin. Kun tuhoisat kaupunkipalot nostivat paloturvallisuuuden yhdeksi kaavoitusta hallitsevista periaatteista 1800-luvulla, saatettiin keskustan korttelit erottaa laitakaupungista leveillä lehtipuun istutetuilla paloa hidastavilla puistokauduilla. Asemakaavoituksen avulla on kautta aikojen voitu tehokkaasti tukea haluttua yhteiskuntajärjestelmää.

Puurakentamiseen sovellettiin vuosisatojen ajan muualta Euroopasta välittyneitä kiviarkkitehtuurin muotoja. Aiemmin hirsipintaisia taloja

alettiin vuorata lisääntyvässä määrin 1700-luvulla ja samalla alettiin käyttää klassisen arkkitehtuurin pylväsjärjestelmiä ja detaljeja hirsirakentamisen mittasuhteisiin. Pohjoisen maan pienten kaupunkien rakentajat loivat omaperäisiä ja epäortodoksisia tulkintoja monien vaiheiden kautta saapuneesta klassismin muotokielestä. Kehitys oli hyvin yksilöllistä ja kaupunkikohtaista. Pohjois-Suomen, esimerkiksi Oulun raskaat ja veistokseliset 1800-luvun ikkunankehykset ja räystäslinjat eroavat suuresti Raahen niukkaeleisestä nurkkaharkotuksia käyttävästä klassismista puhumattakaan etelän Loviisan hienostuneista ikkunadetaljeista tai Tammisaaren vielä 1800-luvun alussa pystyvuoratuista taloista.

Klassismin arkkitehtuurimuotojen hallitseva asema väheni asteittain 1800-luvun kuluessa ja tilalle tuli muotokieli, joka vastasi enemmän puun käsittelymahdollisuuksia. Puumateriaalin ominaisuudet paremmin hyödyntävä rakentamistapaa on kutsuttu mm. sveitsiläistyyliksi ja nikkariarkkitehtuuriksi. Rakennusten detaljimaailman muuttuessa saattoivat puukaupunkien yksilölliset erot korostua entisestään. Parhaiten säilyneitä esimerkkejä 1880-90-lukujen suuntauksista on UNESCO:n maailmanperintölistalla oleva Rauma. Yleisempää on, että varsinkin 1800-luvun loppupuolen rikas koristelu on myöhemmissä korjauksissa poistettu joko kustannussyistä tai tyyli-suuntien vaihtelun johdosta. Huonokuntoisia ja rapistuvia detaljeja muuten terveessä rakennusrungossa käytetään usein edelleen osoittamaan rakennuksen korjauskelvottomuutta.

Pieniin puukaupunkieihin liittyneet sosiaaliset piirteet säilyivät usein muuttumattomina lähes näihin päiviin asti. Teollistuminen siinä mittakaavassa, kun se 1800-luvulla alkoi ei vielä aiheuttanut suuria rakennemuutoksia kaupunkien ja maaseudun suhteessa. Kaupungistuminen Suomessa alkoi laajamittaisesti vasta toisen maailmansodan jälkeen. Aatehistoriallisesti puukaupungit ovat mielenkiintoinen ilmiö, koska esimerkiksi suomalaisessa kirjallisuudessa ovat idylliset pienet ”agraarit kauppakaupungit” usein liitetty yhteen maaseudun kanssa. Nämä on ra-

kentunut myyti paheellisista teollisuuden kivi-kaupungeista ja rehellisten perusarvojen agrarista elämäntavasta.

Puukaupunkien kaavoituksesta

Olli-Pekka Riipinen

1970- luvun alussa, kun ainakin asian-tuntijoiden ja tutkijoiden keskuudessa puukaupungit olivat saavuttamassa korvaamattomaksi koetun kulttuurillisen monumentin statuksen, Suomessa oli täydessä vauhdissa 1960-luvun ns. "saneerauskaavojen" (periaatteena oli purkaminen ja vanhan epäterveen ympäristön korvaaminen modernismin aatteen mukaisella kaupunkirakenteella) toteutus. Eräät näistä kaavoista muuttivatkin radikaalisti kaupunginosien, ja eräissä tapauksissa jopa kokonaisten kaupunkien identiteettiä. Toki myös monet suojeluun pyrkivät ajatukset saivat kaikua ja ns. "suojelukaavoja" ryhdyttiin laatimaan mm. Vanhan Porvoon alueelle, Naantalin vanhaan kaupunginosaan ja Raumaan. Porvoon Vanhan Kaupungin kaava vahvistettiin vuonna 1975, Naantalin vuonna 1979 ja Rauman vuonna 1981. 1970-luvulla suojelukaavoitus yleistyti pitkälti vuoden 1972 puukaupunkiselvityksen saaman huomion ansiosta ja 1980-luvun aikana valmistui useimpiin Suomen puukaupunkeihin rakennussuojelun periaatteisiin pohjautuva asemakaava. Suojelukohteet ovat sittemmin laajentuneet ja nyt jopa kokonaisia kaupunginosia on katsottu säilyttämisen arvoisiksi - vuoden 1932 asemakaavalakiin sisällytetty Vanha Kaupunginosa-säännöstö itse asiasa lähti jo tältä pohjalta.

Vuosien kuluessa kaavoituksessa käytetyt suojelukriteerit ovat tiukentuneet huomattavasti. Suomessa vielä 1970-luvulla rakennuksen alkuperäisen identiteetin mahdollisimman täydellinen säilyminen katsottiin tärkeimmäksi näkökohdaksi suojelusta päättääessa. Tämän ajatusmallin mukaan ajallista kerrostuneisuutta rakennuksen julkisivussa ei pidetty arvokkaana. Niinpä useimmissa 1960- ja 1970-luvun taitteessa kaavoitusta varten laadituissa inventoinneissa ei esimerkiksi monia uusrenesanssivuorauksella "pilattuja" uusklassisia rakennuksia pidetty tärkeänä säilyttää. Nyt kerrostuneisuus nähdään positiivisena - kuhän muutokset ovat "riittävän" historiallisia - ja jokainen rakennuksen nykyidentiteetin muodostama kerros koetaan ikään kuin samanarvoisena. Toisaalta kriteerit ovat muuttuneet myös koska

konservointiajattelussa on alettu ottaa esteettis-historiallisten arviontien ohella huomioon myös sosiaalihistorialisia näkökohtia. Tästä johtuu, että suojelu on kapillaarisoitunut, enää ei muutaman avainrakennuksen suojelun katsota varmistavan kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä puukaupkiympäristöissä. Itse asiassa myös näiden avainrakennusten arvo on huomattu uhatuksi lähiympäristön muuttuessa totaaliseksi. Prosessi on kuitenkin vasta alussa, eikä puukaupunkiemme säilyttämiseen liittyvät ongelmat ole suinkaan ratkaistuja.

Tällä hetkellä suurimmat ongelmat liittyvät eheinä kokonaisuksina säilyneisiin pihapiireihin sekä niissä sijaitseviin usein arvokkaisiin talousrakennuksiin. Viime vuosikymmenten suojelupolitiikan perustui usein kompensatioperiaatteen, jonka mukaan kadun puolen päärakennuksen suojelemisesta aiheutuva menetys tuli korvata lisärakennusoikeudella tontin sisäosissa. Tämä johti usein kokonaisten pihapiirien tuhoutumiseen ja siten kaupungin tai sen osien kokonaisidentiteetin muuttumiseen. Korttelien sisäosien talousrakennusten säilyttämisen ongelman tekee entistä ajankohtaisemmaksi kiinteistöverroon liittyvät seikat. Toinen polttava ongelma liittyy välttämättömiin huolto- ja korjaustoimenpiteisiin. Vaikka onkin ehkä liioiteltua sanoa, että puukaupunkiemme suurin uhka ei enää liity rakennusten purkamiseen - sillä rakennuksia purtaaan edelleen - on todettava, että niiden korjaaminen toisiaan muistuttaviksi lienee vähintään yhtä suuri ongelma. Jos 1960- ja 1970-luvuilla suurimmat haasteet liittyivät kaupunkistruktuurin ja merkkirakennusten säilyttämiseen, on nyt huoli rakennusten identiteetin ja arkkitehtuurin säilymisen puolesta. Monet rakennukset pilattiin 1970-luvulla energiakriisin hengen mukaisilla lisäeristyksillä, nyt vaihdetaan ikkunoita ja kattomaterialeja tai betonoidaan kivijalkoja. Jokainen rautakauppojen julistama "ikkunanvaihtoviikko" tappaa osan suomalaisen puukaupungin ainutlaatuisuudesta.

Tämän selvityksen tarkoituksena on saada tarkka kuva puukaupunkien rakennuskannassa ta-

pahtuneista määrellisistä ja laadullisista muutoksista sekä tehdä arvio siitä kuinka 1970-luvun alun suojelupyrkimykset ovat toteutuneet. Rakennuskannassa tapahtunutta laadullisten muutosten arviontia varten on arkkitehti Elisa El Harrouny kehittänyt tässä julkaisussa esitellyn inventointimetodin, joka antaa viitteitä korjaus- ja uudisrakentamiseen liittyvistä ongelmista. Rakennuskannassa tapahtuneet määrelliset muutokset on puolestaan selvitetty karttavertailun avulla. Asemakaavoitusta koskevaa osuutta varten on käyty läpi inventoitua aluetta koskevat voimassalevat asemakaavat, joiden perusteella on arvioitu viime vuosikymmenten aikana tapahtunut kehitys sekä ilmaistu tulevaisuuden kehitystarpeet. Selvitys ei ole puhtaasti retrospektiivinen, vaan tarkoitus on tuoda esiin viimeisten 20 vuoden aikana muotoutuneet suojelun kehitysnäkymät ja niiden toteuttamiseen liittyvät ongelmat.

Suojelupyrkimykset ovat konkretisoituneet viime aikoina etenkin rakennuslainsäädännössä tapahtuneiden muutosten myötä ja suuren osan 20 vuotta sitten yleisesti hyväksyttyistä kaavioitusperiaatteista voidaan katsoa jo vanhentuneen. Kysymys on nyt siitä, kuinka **uudet** suojelupyrkimykset saadaan toteutettua. Vuoden 1985 rakennuslainsäädäntö on ollut valtava haaste kaikille. Nyt kun lain voimaantulosta on kulunut 10 vuotta, ja puukaupunkiympäristöjen kaavioitus pohjautuu edelleen suurelta osin 70-lukulaiseen kaavitusideologiaan, on tärkeää korostaa kaavituksen kehitystarpeita ja asemakaavoitukseen saattamista ajan tasalle.

Kaavituksen kehitys viimeisten 20 vuoden aikana on ollut todellakin huomattavaa. Pelkkien monumenttiluokkaan kuuluvien rakennusten suojelusta on hitaasti edetty kohti puukaupunkiympäristön kokonaissuojelua. Selvityksessä esittemme tällä hetkellä voimassalevia asema-

kaavoja ikään kuin esimerkkeinä siitä miin saakka kehityksessä on edetty. Varsin eri-ikäisistä kaavoista johtuen saamme tarkasteluun mukaan ajallisen perspektiivin ja sen kautta hahmotamme tapahtuneen kehityksen ja tulevaisuuden kehittämistarpeet.

Huomautettakoon tässä vaiheessa, että nyt käytetty tarkastelutapa on ensisijaisesti operatiivinen. Lähtökohtana on ollut eri kaavojen analysointi nimenomaan tämän hetken rakentamista ohjaavina instrumentteina, ei niinkään historiallisina dokumentteina. Tästä huolimatta on tarkastelussa pyritty myös tuomaan esiin historialliset näkökohdat - lähinnä suojelukulttuuriin liittyvät paradigmat ja niissä tapahtuneet muutokset - niin että eri ajankohtina laaditut kaavat ymmärrettäisiin myös osana sen hetkistä kulttuuria. Ongelman laajuuden vuoksi historiallinen tarkastelu on kuitenkin jäänyt toissijaiseksi. Tarkastelun kohteeksi on otettu nimenomaan asemakaavat, sillä niiden sisältämien yksityiskohtaisten määräysten avulla käytännössä ohjataan rakentamista sekä päätään jo olemassaolevan rakennuskannan sekä ympäristön kohtalosta. Se kuinka tarpeellista olisi panostaa yleiskaavojen valmisteluvaiheessa esimerkiksi rakennuskannan inventointeihin on kokonaan toinen asia. Nyt esiteltävästä asemakaavoitukseen nykytilasta kuultanee läpi yleisemmän tason kaavioitus.

Selvityksen eri osat (seurantainventointi, selvitys kaupunkien kehitystaustan ja niiden identiteetin muodostumisesta sekä tämä kaavioitusta käsittelevä tutkimus) pyrkivät osaltaan selvittämään kuinka laajasti 20 vuotta sitten pohjoismaisen puukaupunkiseminaarin julkilausumassa kaavitusviranomaisille osoitetut kehotukset on kuultu. Tässä mielessä nyt tehtävä selvitys lähtee liikkeelle siitä miin vuoden 1972 pohjoismaiseen puukaupunkiseminaariin liittyvä materiaali jää.

Pohjoismaisen puukaupunkiseminaarin julkilausuma 1972

1. Vanha rakennuskanta täytyy pitää kunnossa, jotta sen suuria arvoja ei menetetä. Rappiutuminen ja purkaminen ovat varojen tuhlausta. Käytökelpoiset talot rappiutuvat mm. sen vuoksi, että valtion lainoitus on yksipuolisesti suuntautunut uudisrakentamiseen. Sen vuoksi haluamme vedota pohjoismaiden hallituksiin, että vanhojen rakennusten kunnossapitoa ja kohennusta varten tarkoitetut lainat saatetaan yhtä edullisiksi kuin uudisrakennuslainat.
2. Kunnallisessa suunnittelussa on kauan keskitytty kaupunkien fyysisen muodon kokonaisuudistuksen suunnittelun. Tämä suuntaus on johtanut epävarmuuteen olevan rakennuskannan kohtalosta ja näin puutteelliseen kunnossapitoon ja talojen rappiutumiseen. Tämä on ollut erityisen kohtalokasta asutokannalle. Sen vuoksi haluamme kehoittaa pohjoismaiden kaavitusviranomaisia laatimaan uusia suunniteliaan, että niissä enemmän otetaan huomioon nykyinen kaupunki. Näin voidaan osoittaa ne alueet, joiden rappiutuminen voidaan pysyä sekä säilyttää ja kehittää vanhan kaupungin arvoja.

Seurantainventointi Tavoitteet ja menetelmät

Elisa El Harouny

Tämä työ on osa ympäristöministeriön ja museoviraston yhteistyössä laatimaa selvitystä suomalaisen puukaupungin nykytilasta. Keväällä 1993 laadittiin raportti ”Naantalin seurantainventointi 1993”, jossa luotiin metodologinen pohja työn jatkamiselle muissa kaupungeissa. Tarkoituksena on saada kaupungeista kerättävä tieto vertailukelpoiseen muotoon.

Inventointiosuudessa rakennuskannan määreläisten muutosten ohella selvitetään rakennusten ja niissä tapahtuneiden muutosten laadulliset tekijät. Muutokset on luokiteltu eri asteisiksi riippuen niiden vaikutuksesta rakennuksen arkkitehtoniseen ilmeeseen. Inventointitulokset esitetään myös karttapohjilla, jolloin eri kaupunkien tilanteet on helposti verrattavissa.

Inventointi eroaa perinteisestä kulttuurihistoriallisesta inventoinnista: Rakennuskantaa ei ainoastaan arvoteta, vaan pyritään löytämään ne konkreettiset toimenpiteet, jotka ovat vaikuttaneet rakennuksen ja ympäristön säilymiseen, parantumiseen tai tärveltymiseen. Tällaisena inventointi voi paremmin toimia rakennussuunnittelun ja kaavoituksen apuvälineenä, sekä kaupunkikohtaisen ympäristönhoito-ohjelman runkona.

Inventointi tarkastelee rakennuskantaa niin menomaan arkkitehtonisista lähtökohdista, eikä siten korvaa kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta tehtyä inventointia, eikä kuntoarviota, vaan paikkaa näiden jättämää aukkoa. Koska inventoinnin kohteina ovat kokonaiset kaupungit (historialliset osat), ja tarkkuudessa pyritään saamaan yleiskuva kaupunkien tilasta, on inventoinnissa rajoituttu rakennusten ulkoasun tarkasteluun. Julkisivujen väritykseen ei ole kuitenkaan tässä kiinnitetty huomiota, koska se muodostaa selkeästi oman ongelmakokonaisuuden, ja vaatisi huolellisempaa selvitystä rakennusten alkuperäisistä sävyistä.

Tarkastelun piirissä on koko rakennuskanta uudisrakennukset mukaan lukien, koska halutaan löytää esimerkkejä myös siitä, että rakennussuojelu voi toteutua, ja rakennusperinne jatkuu arkkitehtuurin kuitenkin kehittyessä, ja

ilmentäessä omaa aikaansa. Rakennuksia ei aseteta keskinäiseen arvojärjestykseen, vaan niitä tarkastellaan omista lähtökohdistaan (ulkorakenitus ulkorakennuksena jne). Tapahtuneita korjauksia, muutoksia ja täydennysrakentamista arvioidaan seuraavat tekijät huomioiden:

1. Arkkitehtonisen idean säilyminen suhteessa rakennuksen historiallisen kehityksen tuloksesta syntyneeseen ominaisluonteeseen.
2. Kaupungin identiteetin, sekä kaupunkitilallisten ominaispiirteiden vaatimukset rakennuskantaan nähdyn.
3. Suomalainen puurakentamisperinne, sekä puun ehdolla toteutuvat, rakentamiseen soveltuват käyttötavat.

Luokituksen kriteerit Ennen vuotta 1945 valmistuneet rakennukset

- Rakennus on **huoltaen korjattu**, eikä **muutoksia** ole juuri tapahtunut.
- **Materiaalinen alkuperäisyys on mahdollisimman pitkälle säilynyt.**
- **Mahdolliset muutokset on toteutettu rakennuksen arkkitehtonisen idean hengessä.**
- Käytetty materiaalit, käsittelytavat ja

1a

arkkitehtoniset aiheet ovat sopivia.

- Suhdemaailma ei ole kärsinyt.
- Joissakin rakennuksissa suhdemaailma saattaa olla muuttunut rajustikin, mutta jos samalla on luotu uusi, omaleimainen arkkitehtoninen idea, voidaan menetetty konkaisuus katsoa hyvityksi.

Rakennuksen kuisti jatkaa päämassan aiheita mm. laudoituskenttiä ja listoitusten käytössä. Rakennuksen päätyä tarkastellessa hierarkisesti voimakkaammaksi nousee päämassa huolimatta kuistin suuresta volyymistä. Koko seinän levyinen ikkuna-aukotus, ja aumatun katon räystään kiertyminen päätyiselle tekevät kuistista alisteisemman (Naantali)

1900-luvun alku oli Kaskissa voimakkaan rakennustoiminnan aikaa, koska jugend-tyylisiä rakennuksia, tai tyylin mukaiseen asun muodistettuja rakennuksia on runsaasti. Useissa rakennuksissa on pieniä, rakennusmassaan ja kaupunkikuvaan sopivia kauppalikkeitä, joiden soisi olevan käytössä nykyäänkin (Kaskinen)

Tähän rakennukseen on tehty jälkeenpäin näyteikkunoita. Arkkitehtoninen peruslähdekohta on kuitenkin säilytetty. Pystysuuntaiset ikkunat toimivat itsenäisinä aukkoina rytmittäen julkisivua. Laajaa lasipintaa on myös jaettu erillisellä yläruudulla (Loviisa)

Useisiin rakennuksiin on 30-luvun tienoilla vaihdettu kaksi pystysuuntaista ikkunalasia vanhemman moniruutuisen ikkunan tilalle. Useimmissa tapauksissa muutoksia ei ole kritisoitu. Jos alkuperäinen aukkokoko sopii tähän vertikaaliin ilmeeseen (aukko ei ole liian neliömäinen), ei muutos yleensä vaikuta ristiriitaiselta julkisivun kanssa, varsinkin jos rakennuksessa on muuten käytetty T-ikkunoita (Porvoon).

Luokituksen kriteerit Ennen vuotta 1945 valmistuneet rakennukset

- Rakennuksessa on uusittu joitain raken-nusosia, ja **detaljite on toteutettu eri di-mensioin kuin aikaisemmin**, eli suhteet ovat muuttuneet detailjmittakaavassa.

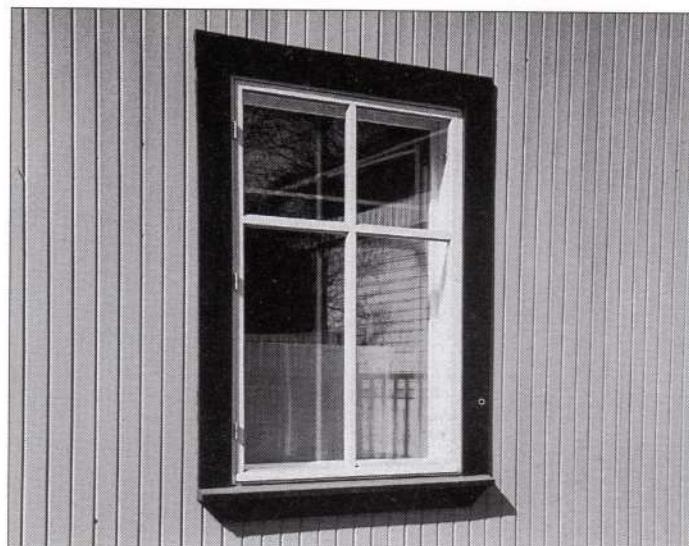
Esimerkkinä **ikkunat**:

- Ikkunojen ruutujako on säilynyt, mutta puitteet on uusittu entistä paksummasta puutavarasta ja kömpelöin liitoksin. Myös aukeamissuunta vaihdetaan ulosaukeavasta sisäänsaukeavaksi, jolloin ulkonäkö muuttuu.

Monet rakennukset ovat muuten moitteettomasti huollettuja, mutta katemateriaaliksi on vaihdettu aaltopelti, joka varsinkin suurina kattopintoina on kaupunkikuvassa erittäin häiritsevä (Kristiinankaupunki).

Ruutujaon toteuttaminen pelkästään lasipintaa jakavilla puitteilla on myös rakenteellisesti virheellinen. Ruutujako on nyt vain esteettinen, koska ruutuja ei voi enää avata erikseen. Ikkuna on kuitenkin valheellisen ja heiveröisen näköinen, kun ruutujaon rakenteellinen merkitys on hävinnyt. Ikkunan uudistuksen myötä myös kehysten detailointi on hävitetty (Rauma)

1b

- Puurakentamistekniikkaa on tulkittu väärin mm. siten, että puitteet liimataan lasin päälle, jolloin ulkonäkö vaikuttaa usein oikeaa rakennetta heiveröisemmältä.

- Jotakin **detaljeja on poistettu** (esim. ikkunoiden kehysistä) siinä määrin, että kokonaisuus vaikuttaa köyhtyneeltä.

- Rakennuksessa saattaa esiintyä **sopimat-tomia materiaaleja, käsittelytapoja ja detaljeja, kuitenkin kokonaisuuden kannalta vähäisessä määrin** (mm. sahalaudan käyttö korjauksissa höylätyn sijasta tai profiloidun kattopellin käyttö).

Nykyajan ikkunakorjauksissa ei ikävä kyllä ole suosittu puuse-päntö, vaan ikkunat uusitaan käyttäen tehtaiden valmiita standardirakenteita. Ikkunat muutetaan sisäänsaukeavaksi, jolloin keskelle muodostuu paksu karmiosa. Listojen päät ovat viimeistelmatömiä (Loviisa)

Rakennuksen uudet ilmastointijärjestelyt näkyvät julkisivussa suurena tililäpintana (Tammisaari)

Luokituksen kriteerit Ennen vuotta 1945 valmistuneet rakennukset

- Rakennusosia on uusittu siten, että **rakennuksen suhde aukkoilma muuttuu**.

Esimerkiksi:

- **Ikkunojen ruutujako on poistettu, tai aukkokoko on muuttunut** sopimattomaksi julkisivujärjestelmään nähdyn.
- **Julkisivujärjestelmä on muuttunut** siten, että sen suhde aukotukseen vaikuttaa sopimattomalta.
- Rakennukseen on lisätty **häiritsevässä määrin** vieraita arkitehtonisia aiheita kuitenkin siten, että ne ovat vielä alis-

2

Ikkunojen aukkokoko on muutettu. Ruutuikkunaroamantiikkaa on kuitenkin jääty kaipaamaan, ja puitejako on toteutettu lasin pääle asetetulla heiveröisellä ritilällä (Porvoo)

Suurennettu näyteikkuna on ristiriidassa rakennuksen arkitehtuurin kanssa viimeistään silloin, kun ikkunaa levennetään pystysuuntaisesta vaakasuuntaiseksi, kuten kuvan ensimmäisessä rakennuksessa on tehty. Seuraavassa rakennuksessa näyteikkunamuutokset ovat sen sijaan sopusoinnussa rakennuksen vertikaaliin ilmeeseen pyrkivän arkitehtuurin kanssa. Julkisivu on myös detaljeiltään säilynyt rikkaampana (Rauma)

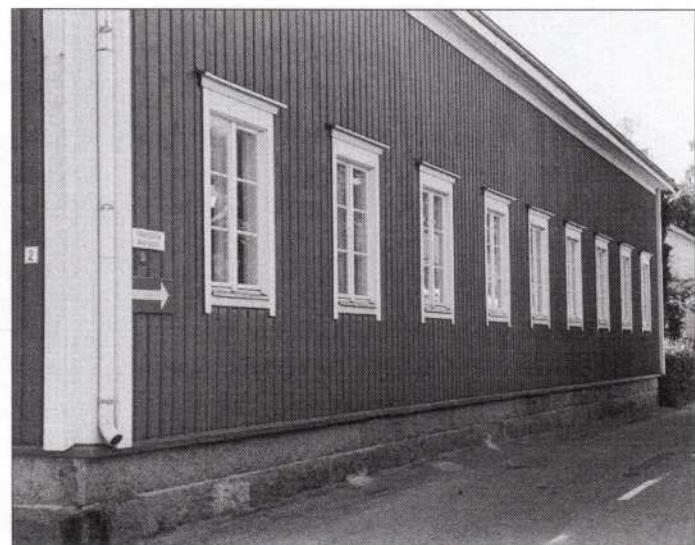
teisia rakennuksen päämassalle (mm. kattoikkunat ja pienivolyymiset kuistit).

- Rakennus on "perusparannettu" siten, että **rakennuksen alkuperäistä materiaalia ei ole juuri jäljellä**. Vuoraus, ikkunat ym. detailit, ja joskus myös rakenteita on uusittu. Useimmiten puusepäntöö, eivätkä materiaalit ole entisen veroisia. Uusimisen yhteydessä rakennusosat, kuten listoituksset ja ikkunat ovat muodoiltaan köyhyneet, ja tulleet rakenteiltaan kömpelömmiksi. **Rakennusta on vaikea erottaa uusvan-hasta uudisrakennuksesta**.

Hangon Jugend-tyylinen entinen Seurahuone, nykyinen hotelli Regatta on vuorattu mineriitillä ja aaltopellillä 60-luvulla ilmeisesti uuden siipirakennuksen rakentamisen yhteydessä. Myös pohjakerroksen ikkuna-aukotuksia on muutettu (Hanko)

Rakennuksen vuoraus on uusittu sahalautaiseksi, ja tässä yhteydessä on ullaon aukotus ilmeisesti peitetty. Ikkunat on muutettu sisäännaukeaviksi kömpelöllä rakenteella, ja kehykset on uusittu siten, että detailointi on yksinkertaistunut (Kristiinankaupunki).

Luokituksen kriteerit Ennen vuotta 1945 valmistuneet rakennukset

- Rakennuksen suhde maailma muuttuu konkaisvaltaisesti massallisten muutosten vuoksi. Uusi massa kilpailee, ja on ristiriidassa rakennuksen alkuperäisen (muutosta edeltäneen) päävolyymin kanssa. Tällaisia ovat mm. rakennusten epäonnistuneet korotuk-

3

set ja arkkitehtoniselta ilmeeltään vieraat laajennukset (esim. tasakattoiset osat vanhassa rakennuksessa).

- Kaupunkirakenteellinen sijoittelu on epäonnistunut.

Vanhaa rakennusta kiertää massallisesti sopimaton laajennus, joka peittää alleen rakennuksen aikaiseman volyymin. Tilannetta ei pelasta se, että laajennusosan ikkunat ovat ilmeisesti peräisin vanhasta rakennusrungosta (Hanko)

Rakennukseen on hankittu lisätila arkkitehtonisesti sopimattonalla laajennuksella (Kaskinen)

Tässäkin rakennuksessa on ilmeisesti vanhan rakennuksen runko sisällä. Julkisivusta on poistettu kaikki rytmittävät ja rajaavat tekijät, kuten ikkuna-aukkojen paikat ja listoitukset, jolloin massa näyttää myös volyyymiltään suuremmalta. Pihanpuolelle on lisätty vielä massaltaan ja materiaaliltaan sopimaton tiilinen siipirakennus (Kristiinankaupunki)

Vanhan rakennuksen mittasuhteet on pilattu myöhemmällä korotuksella. Rakennusta ei voi kunnolla mieltää yksikerroksiseksi, eikä kaksikerroksiseksi (Naantali)

Luokituksen kriteerit Vuoden 1945 jälkeen valmistuneet rakennukset

- Rakennuksella on oma arkkitehtoninen idea, joka sopii ympäristöön tai muodostuu ympäristön uudeksi kohokohdaksi. Rakennusteknisesti ja materiaaliltaan rakennus jatkaa kaupungin identi-

1

teettiä ja rakentamisperinnettä.

- Jos rakennuksella ei ole kaupunkikuvaan tukevia kvaliteetteja, tulee siitä löytyä muita merkittäviä arkkitehtonisia tai rakennushistoriallisia tekijöitä.

Huolimatta poikkeavasta julkisivurytmistään uusi rakennus sopeutuu vanhoista rakennuksista muodostuvaan katunäkymään. Rakennusta voisi kritisoida siitä, että sekundääristen tilojen ikkunat ovat kadulle päin, mutta toisaalta ne ovat antamassa niukalle julkisivulle osansa sen modernista ilmeestä (Porvoo)

Nämä uudet asuinrakennukset sopeutuvat perinteiseen puukaupunkikuvaan, mutta edustavat silti selkeästi tämän päivän rakentamista ilman uusvanhoja tyylilainoja. Parvekkeidenkaan olemassaolo ei häiritse, koska rakennukset sijaitsevat puistoon päin. Sijaiten kulmissa ne eivät myöskään riko eheää julkisivuvaikutelmaa (Tammisaari)

Kuvan uudisrakennus on selkeä ja yksinkertainen. Ympäristöön sopeuttamisessa ei ole tarvittu lainattuja uusvanhoja aiheita, kun massan ja julkisivun mittasuhteet ovat kunnossa (1). Nykyarkkitehtuurilla voisi olla kuitenkin enemmänkin annettavaa puurakentamisperinteentä jatkamiselle. Vivahteikas vanha rakennuskanta ei kaipaa rinnalleen latteuksia. Myös detailjoinnin tasoon tulisi kiinnittää huomiota. Sahalautainen vuoraus ja standardi-ikkunat eivät näytä uudisrakennuksissa kaan hyviltä (Loviisa)

Koulun uudeksi sisäänkäynniksi on rakennettu lasiseinäinen aulatila. Ratkaisu on moderni, mutta rakenteeltaan sirona ja olemukseltaan ilmavana se sopeutuu vanhaan, huolellisesti detailjoituun arkkitehtuuriin (Hanko)

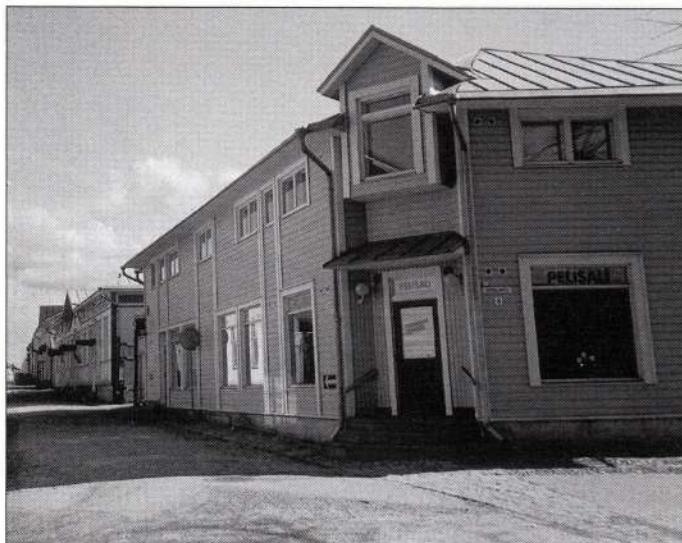
Luokituksen kriteerit Vuoden 1945 jälkeen valmistuneet rakennukset

- Rakennus sopii kaupunkirakenteeseen lähiinä massallisesti, mutta itsenäisenä rakennuksena se on luonteeton ja mitäänsänomaton ts. selkeä arkkitehtoninen idea puuttuu.
- Rakennus on **omaa aikaansa ilmentämätön uusvanha uudisrakennus**.
- Arkkitehtonisissa aiheissa esiintyy **harhautu-**

2

nutta historiallista tulkintaa.

- Uusvanhaa uudisrakennusta on vaikea erottaa rakennusosia uusivasta, ja detailjeja poistavasta korjaustavasta.
- Kohteissa esiintyy myös **puurakentamistekniikan väärintulkintaa** (mm. lasin päälle liimatuut ikkunaristikot).

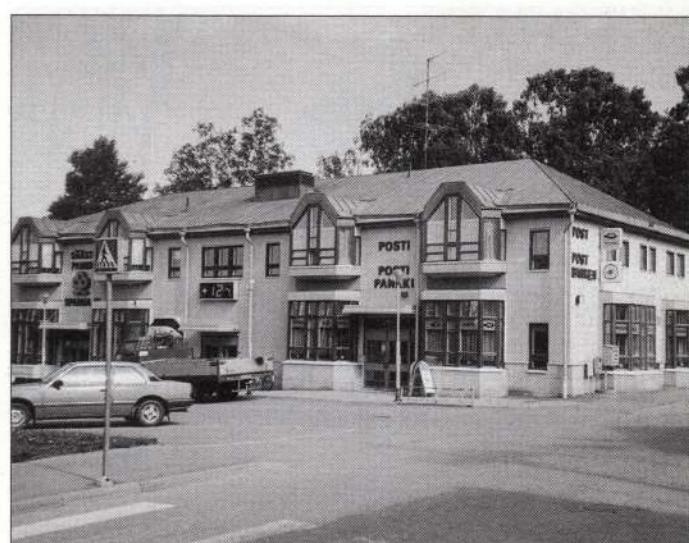
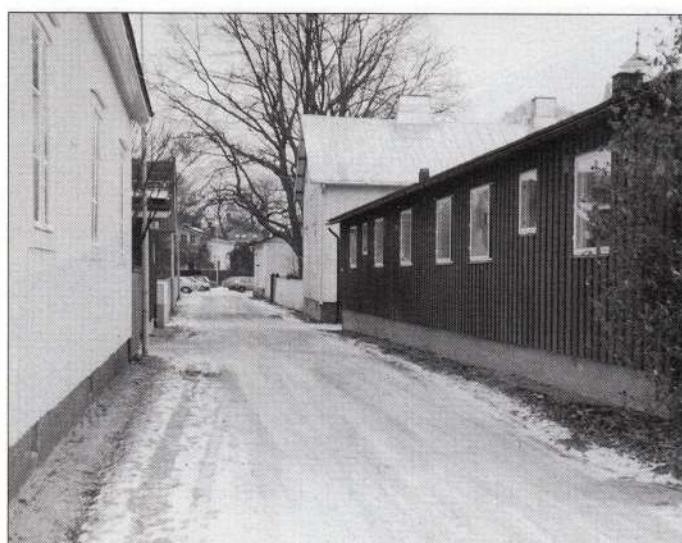

Kuvan uudisrakennus sopeutuu massaltaan kohtuullisesti ympäristöön, mutta julkisivun suhde maailma ei ole onnistunut. Rakennukseen on "piilotettu" kaksi kerrostoa, vaikka yläkerran ikkunoiden muotoilussa on yritetty jäljitetä vaikutelmaa ullakkoiKKunoista. Rakennuksella ei ole selkeää arkkitehtonista ideaa, vaan sitä leimaa harapointi irrallisten aiheiden jäljittely ja modernimman muotokielen välliä. Detailjoinnin tasoon tulisi kiinnittää huomiota myös uudessa puuarkkitehtuurissa (Rauma)

Kuvan kaksi uudisrakennusta on onnistuttu massallisesti sopeuttamaan kaupunkikuvaan. Myös julkisivun mittasuhteet, aukotus ja rytmi ovat onnistuneet. Näissä puitteissa kuitenkin rakennusten muotokieli olisi voinut olla modernia tämän aikakauden arkkitehtuuria, joka olisi ollut uusi rikkaus ja perintejen jatkumisen merkki ympäristössä. Nyt rakennukset vaikuttavat vain hiukan aikaisempaa huonommalla käsityötaidolla tehdyltä koirilta vanhoista rakennuksista (Loviisa)

Anonymiltä, uudelta omakotitalolta puuttuu kaikki se mittasuhiden harmonia ja detailien viimeistely, jonka ympäröivästä vanhasta rakennuskannasta voi löytää (Tammisaari)

Vollymiltään rakennus on julkisena rakennuksena kaupunkikuvaan sopiva, mutta erkkeriaiheet metallisine ikkunarakenteineen ja ontuvine jugend-lainoineen eivät sovi puuarkkitehtuuriin (Kaskinen)

Luokituksen kriteerit Vuoden 1945 jälkeen valmistuneet rakennukset

-Rakennus ei sovi edes massallisesti kaupunkirakenteeseen, eikä kaupungin identiteettiin. Myöskaän rakennuksen oma arkkitehtoninen idea tai puurakentamisperintein ansio-

3

kas jatkaminen eivät ole sillä tasolla, että ne nostaisivat rakennuksen arvoa.

-Rakennuksen väärä sijoittelu vaikuttaa häiritsevästi kaupunkikuvaan.

Kaupunkikuvan pirstaleisuudesta huolimatta suuri osa jäljellä olevista puurakennuksista säilyttämisen arvoisia. Vaikka vain paikoitellenkin, ne ovat tärkeä tekijä, jotta ympäristöön voi kokea edes jossain määrin miellyttävään ja mittakaavaltaan ihmillesiä. Miltä näyttäisi tämäkin katunäkymä, jos puurakennukset olisi korvattu kuvassa näkyvän kerrostalon tapaisilla rakennuksilla (Loviisa)

Porvoon 1800-luvulla kaavoitetun Empire-kaupungin katunäkymä rikkovat pahasti puurakennusten tilalle nousseet lamelli-kerrostalot (Porvoo)

Kaavallinen lähtökohta on ollut huono, mutta rakennusta on yritetty sopeuttaa ympäristöön rakennussuunnittelun keinoin pitkää julkisivua rytmittämällä. Alueen alkuperäinen olemus huomioon ottaen rakennus on kuitenkin katsottava massallisesti sopimattomaksi (Naantali)

Suuri laitosrakennus (vanhainkoti) poikkeaa massaltaan perinteisestä kaupunkirakenteesta. Sopeuttavina keinoina on yritetty käyttää lautaverhousta ja porttiaiheita. Niiden avulla ei voida kuitenkaan poistaa mittakaavallista epäsuhtaa ympäröivään kaupunkirakenteeseen nähdyn (Rauma)

Kristiinankaupunki

Johdanto

Kaija Santaholma

Kristiinankaupungin asemakaavojen vahvistaminen siirrettiin ympäristöministeriöstä lääninhallitukseen vuonna 1974. Kristiinankaupungin puukaupunginosa on selvästi rajautuva kokonaisuus, jonka keskustaan tulija välittömästi hahmottaa joutuessaan ylittämään sillan. Jo ensimmäinen näkymä kaupunkiin mantereelta tulevalta sillalta antaa hyvän kuvan kaupungista. Katsoja havaitsee komeat, pitkät, suhdakkaat rakenukset keskustan torien vieressä, kirkon ja kaupungintalon. Talojen koon pienentyminen torilta kauemmaksi mennessä tuntuu luonnolliselta. Kristiinankaupungilla on selvästi oma persoonalisuuus, identiteetti ja omaleimaisuus, jotka ensi hetkestä lähtien tekevät vierailijaan voimakkaan vaikutuksen. Vain puukaupunkialueen eteläpäässä olevat kaksi kerrostaloa häiritsevät outouellaan muutoin varsin harmonista näkymää.

Puukaupunkialueella yhteensä 68% rakennuksista kuuluu inventoinnin luokkiin 1a ja 1b. Ympäristöönsä hyvin sopivia rakennuksia on siis erittäin paljon. Tästä rakennuskannasta moni on kuitenkin rakenteellisesti heikossa tai erittäin heikossa kunnossa, niitä on korjattu väärin tai ne ovat tyhjillään. Jollei korjaamiseen ryhdytä tarmokkaasti ja pian, on lähi vuosina pelättävissä rakennustaitteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan määrään huomattava väheneminen.

Kristiinankaupungissa talousrakennusten osuus vanhasta rakennuskannasta on suuri. Osa niistä on suojeiltu asemakaavamääryksillä kuten päärakennuksetkin. Talousrakennusten säilyttäminen on tärkeää kaupungin rakentamishistorian ja kaupunkiasumisen ymmärtämiseksi.

Puukaupunkialueen uudistuminen torialueen ympäristössä on ollut valitettavan rajua, eikä uudisrakentaminen ole aina sopeutunut ympäröivään rakennuskantaan. Tuoreimpien kaavojen asemakaavamääräykset ja pienennetty rakennustehokkuus toivottavasti auttavat uudisrakentajia ja vanhojen rakennusten korjaajia kaupunkikuvallisesti entistä paremman tuloksen aikaansaamiseen. Koska Kristiinankaupungissa ei ole kaupungin palveluksessa olevaa arkitehtia, jolta

rakentajat voisivat hakea neuvoja, korostuu rakennusvalvonnan ja rakennustarkastajan merkitys kaupunkikuvan vartijana.

Kristiinankaupungin rakennushistoriasta

Timo Tuomi

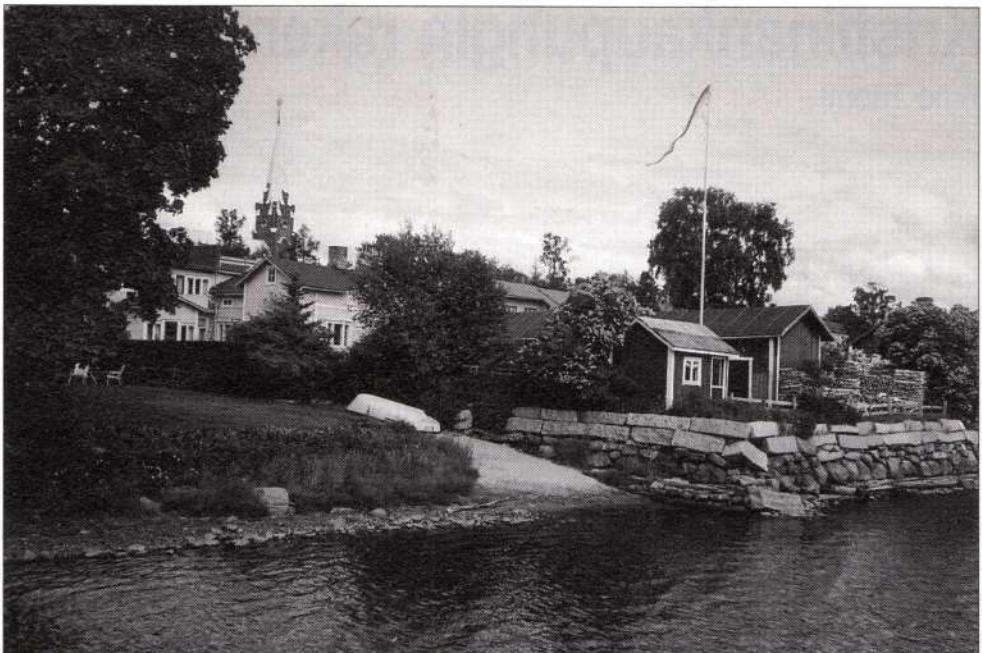
Kaupunki perustettiin vuonna 1649 eikä se ole kertaakaan palanut laajamittaisesti. Rakentamisen perustana on Claes Claessonin 1652 laatima asemakaava. Useat katulinjat noudattavat edelleen niin leveydeltään kuin rakennusten korkeudelta 1600-luvun kapeaa ja matalaa mittakaavaa. Rakennusten rungot saattavat olla hyvin vanhoja. Myös kaupungin tori on säilyttänyt 1600-luvun mittakaavan. Suunnikkaan muotoinen tori avautuu alapäästään merelle ja sen toiseen kapeaan päähän aiottiin alunperin rakentaa raati-huone. Torin laidolla on mielenkiintoisella tavalla vertailtavissa viime vuosikymmenien pyrkimyksiä suunnitella uusi rakennus vanhaan ympäristöön. Kristiinankaupungissa on myös harvinainen esimerkki 1700-luvun klassismin kapeasta ja monikerroksisten rakennusten reunustamasta katutilasta. Uusin rakentaminen on massoittelullaan heikentänyt tästä historiallista kaupunkitilaa.

Alunperin kaupungin rantaviiva kaavoitettiin suoristettavaksi. Tätä ei ikinä tehty, vaan rantaviiva on vielä tällä hetkellä rannimaisen tonttirivin laiturien ja makasiinien rytmittämä. Rantaviiva on hyvä esimerkki tapauksesta, jossa keskusvallan suurisuuntaiset kaupunkisuunnitelmat mitätöityivät paikallisiin olosuhteisiin. Viime aikoina on esitetty ajatuksia rantaviivan saamisesta yleiseen käyttöön ja ns. kevyen liikenteen väylän rakentamista rantaa pitkin. Suunnittelutapa, jonka mukaan kaikki rannat olisi saatava yleiseen käyttöön saattaa poistaa yhden viimeisistä vuosisatojen kuluessa muotoutuneista kaupunkirannoista.

Uusien käyttötarkoitusten osoittaminen lukuisille piharakennuksille on asuinalueen viihtyvyydelle ensiarvoisen tärkeää. Mitä laittaa tilalle, kun lehmiä, heiniä, viljaa eikä koko talven halkojakaan enää tarvitse pitää omalla tontilla?

Kristiinankaupungin rantaviiva nykyisessä tilassaan on ainoalais- tuinen esimerkki vuosisatojen kuluessa kaupungin elämään ja omistussuhteisiin muokkautu- neesta kaupunkikuvasta.

Klassismin ajan 1700-luvulta periytyvä kapea ja korkea katukuva on säilynyt joillakin katuosuuksilla ja vain niissä harvoissa kaupungeissa, jotka eivät vuosisatojen varrella palaneet.

Kristiinankaupungin kapeaa ja matalaa kaupunkikuvaa, joka pohjau- tuu vielä vanhempaan 1600-luvun mittakaavaan.

Kaavoitus ja Rakennussuojelu

Olli-Pekka Riipinen

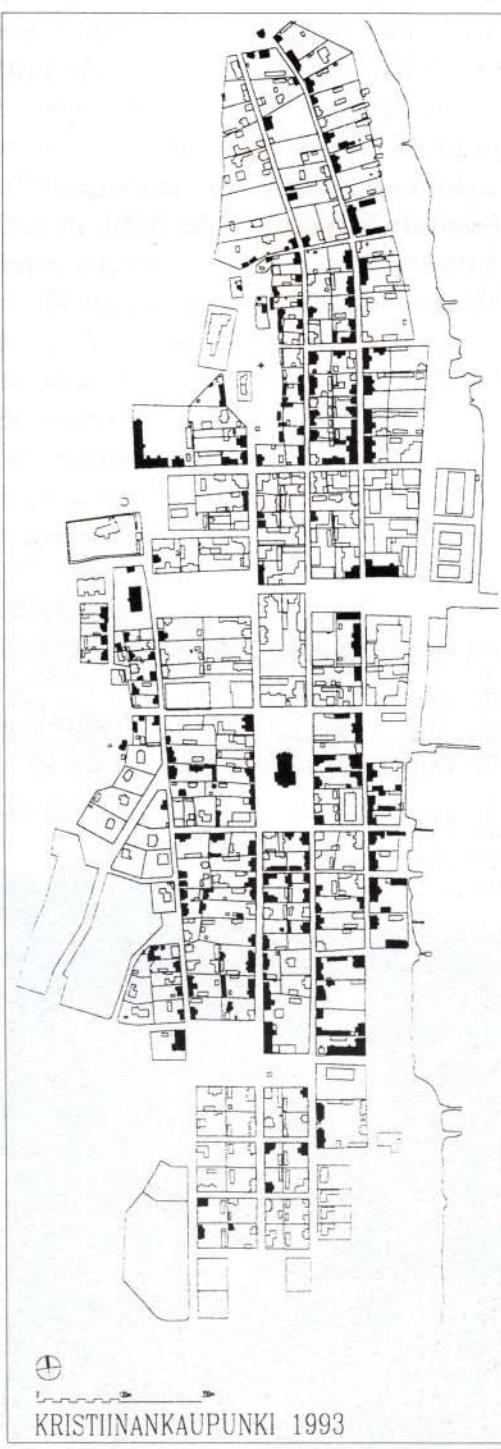
Kristiinankaupungissa rakentamista ohjasi pitkään vuodelta 1651 peräisin oleva kaupungin ensimmäinen asemakaava, jota täydennettiin useampaan otteeseen 1800-luvulla ja viimeksi vuonna 1913. Sen antaessa määräyksiä vain korttelirakenteen ja tonttiaon suhteen, ohjattiin uudisrakentamista lähinnä kaupungin rakennusjärjestyskseen avulla. Torialueen asemakaava oli jo valmis - tosin ei vielä vahvistettu - vuoden 1972 puukaukuiseminaarin aikoihin ja siihen suhtauduttiin viileän optimistisesti siitätikin huolimatta, että esimerkiksi rakennusoikeutta ei rakennusjärjestykseen nähdyn vähennetty.

Samaan aikaan kun torialueen asemakaava saatiin viimein vahvistetuksi vuonna 1975, oltiin muualla kaupungissa edelleen rakennusjärjestyskseen armoilla. Kristiinankaupungin rakennusjärjestyskseen mukaan uudisrakennusten enimmäiskorkeus määräytyi niiden etäisyydestä kadun toisella puolella sijaitsevaan rakennukseen niin, että räystäskorkeus tuli olla enintään $2/3$ etäisyydestä vastapäiseen rakennukseen. Kun samassa rakennusjärjestysessä ei vaaditut rakentamaan kiinni tontin katusivuun oli seurauksena se, että mitä kauemmaksi kadusta rakennuksensa sijoitti sitä korkeampi siitä sai tulla. Ja $e=0.8$ tehokkuudella tuloksena ei tietenkään voinut olla kuin kerrostalo. Eteläiselle puutalolalueelle olikin ehditty jo rakentaa kaksi ympäristönsä kanssa jyrkässä ristiriidassa olevaa

kerrostaloa. Onneksi vain kaksi.

Tänään kaupungin kaavoitustilanne on harvinainen kirjava: historiallisen keskustan alueella on voimassa seitsemän eri asemakaavaa, kaavoista vanhimman ja nuorimman ikäero on peräti 77 vuotta. Tästä johtuen kaupungin eri osat ovat täysin erilaisen uudistuspaineen alaisia ja rakennusten suojelun kannalta varsin eriarvoisessa asemassa. Kun vanhimman voimassa olevan kaavan alueella ei ole määritelty edes rakennusoikeutta ja nuorimman kaavan alueella noin 64% asuinrakennuksista on suojeltu on selvää, että kaavatuksen kannalta Kristiinankaupungin tilanne on vähintäänkin huolestuttava. Tilanteeseen saadaan kuitenkin korjaus varsin pian: Kauppatorin alueen asemakaavan muutos on vain lopullista vahvistusta vaille. Kaupungin keskeisimmin alueen asemakaavan valmistuessa koko historiallinen keskusta olisi kaavoitettu varsin yhtenäisiin kriteereihin perustuen ja alueella olisi silloin voimassa rakennussuojeluun perustuvat ja lähes riittävästi olemassa olevan ympäristön huomioon ottavat kaavat. Vanhan kaupunginosan alueella olisi kaavoissa suojeltu 36% koko rakennuskannasta ja noin 44% ennen vuotta 1945 valmistuneista rakennuksista.

On selvää, että jos Kristiinankaupungin tapauksessa jälleen kerran vertaamme 20 vuotta sitten vallinnutta tilannetta nykyiseen saamme tyytyväisinä todeta, että pitkälle

Kaavoissa suojellut rakennukset

on päästy. Tilannetta ei silti voida pitää lupavaa, sillä yksittäisiin kaavoihin liittyy monia ongelmia, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti kaupungin kehitykseen tulevaisuudessa. Näiden yksittäisiin kaavoihin liittyvien ongelmien lisäksi tulisi rakentamisen ohjausta kehittää yleisellä tasolla vielä huomattavasti. Esimerkiksi kaavaselityksissä jo mainittu rakennustapaohjeisto tulisi saada painetuksi ja laajaan levitykseen. Sen tulisi sisältää riittävästi tietoa kaupungin kehitysvaiheista, jonkunlaista analyysia sen eri osien raken-teesta, esimerkkejä perinteisistä rakennustavoista ja detaljeista sekä oikein suoritetuista korjaus- ja muutostoimenpiteistä. Esimerkit tulisi valita niin, että niissä esitettäisiin mahdollisimman monen aikakauden rakennuksia ja niissä suoritettuja korjaustoimenpiteitä. Uudisrakentamista koskevat ohjeet tulisi olla riittävän yksityiskohtaiset, jotta kaavoissa tavoitteeksi asetettu historiallisen kaupunginosan oikeansuuntainen kehitys tulisi saavutetuksi. Ohjeissa tulisi puuttua ainakin rakennusten sijoitteluun tonteilla, mittasuhteisiin, julkisivujen lautaverhoilun karkeusasteeseen,

Kristiinankaupungin torialue on muuttunut täysin viimeisten 20 vuoden aikana. Tällä hetkellä sitä reunustavasta yhdestätoista rakennuksesta kahdeksan on rakennettu 1970- ja 80-lukujen aikana. Nyt yli puolet näistä uusista rakennuksista halutaan säilyttää; jokus ideat kulkevat vuosikymmeniä todellisten tilanteiden perässä.

kattomateriaaleihin, ikkunatypppeihin, oviin, vä-rytkseen, maalityypeihin ja aidoitukseen.

Torialueen asemakaava, 1975

Kaavoitusprosessi lähti käyntiin muinaistie-teellisen toimikunnan (nykyinen museovirasto) aloitteesta. Koko vanhassa kaupungissaan oli vielä voimassa vuonna 1913 vahvistettu asema-kaava, jossa oli merkity vain kortteli- ja tontirajat. Rakentamista ohjattiin siis vuodelta 1963 peräisin olevan rakennusjärjestysen säännöillä. Muinaistieteellinen toimikunta suoritti vuonna 1967 koko kaupungin historiallisen alueen kat-taneen inventoinnin, jonka tarkoitus oli antaa suuntaa asemakaavan mahdollisille suojeletoimenpiteille. Inventoinnissa rakennukset jaoteltiin kolmeen pääluokkaan: säilytettäviin (A), säilyttämiskelvoisiin (B) ja antikvaarisesti mielenkiinnottomiin rakennuksiin (C). Inventointi käsitti myös katumiljööt, jotka luokiteltiin käytäen sa-maa luokittelua kuin rakennusten kohdalla.

Asemakaavassa päädyttiin lopulta suojelemaan 14 rakennusta. Ne kaikki kuuluivat luokkiin A2 ja A1. Yhtään rakennusta, jonka taiteellinen ja historiallinen arvo oli "vain" suuri ei suojelettu. Inventoinnissa ilmaistut varovaiset asenteet suo-jelua kohtaan kaikkine ristiriitaisuksineen mah-dollistivat itseasiassa kaavoittajan käyttävän sitä

hyväksi itse laatijoiden pyrkimyksiä vastaan. 15 vuotta myöhemmin suoritetussa uudessa inventoinnissa suojelepurkimiikset onnistuttiin eksplikoimaan jo huomattavasti paremmin. Uudessa asemakaavaehdotuksessa onkin seurattu lähes suoraan vuonna 1981 laaditussa inventoinnissa esitettyjä suojeleukehotuksia.

Rakennuksia ei suojele kategorisin määräykseen (rakennukset on *pyrittävä säilyttämään*) ja uudisrakentamista ei ohjata riittävästi vanhaa rakennetta tukevaan suuntaan. Suojelevaksi merkittiin vain 14 rakennusta (10% rakennuskannasta). Koko alueen tehokkuusluvuksi annettiin 0.8. Se pohjautui suoraan alueen rakentamista ennen kaavaa ohjanneesta rakennusjärjestyksestä ja takaasi, ettei tonttien omistajia kahlittaisi liikaa kiinni vanhoihin epämukaviin, tosin historiallisesti arvokkaisiin rakennuksiin. Vaikka museovirasto "pommitti" kaupunkia tehokkuuslukua vastustavilla kannanotoilla, siitä pidettiin kiinni loppuun saakka. Tilanne paranee merkittävästi uuden asemakaavan tullessa voimaan: lähiaikoina vahvistettavassa asemakaavassa suojelemääräykset perustuvat museoviraston vuonna 1981 suorittamaan rakennusinventointiin ja alueen rakennuskanta on suojeletu noin 41% osalta. Kortteli 38 saa ensimmäisen nykyaikaisen asemakaavansa ja muutkin korttelit vapautetaan täysin vuonna 1963 vahvistetun rakennusjärjestyksen määräyksestä. Uuden kaavan tehokkuusluvut on asetettu tonttikohtaisesti lähes aina niin, että ne vastaavat jo rakennetun ympäristön tehokkuutta.

Eteläosan kortteliien asemakaava, 1983

Vuonna 1983 vahvistettiin kaupungin eteläosan kortteliien asemakaava. Pääasiallisena tarkoituksena oli turvata ainutlaatuisen 1600-luvulta peräisin olevan kaupunkirakenteen ja rakennuskulttuurin säilyminen. Alueen rakentamista ohjannut vuonna 1963 vahvistettu rakennusjärjestys ylmitoitettuine rakennusoikeuksineen koettiin vakavana uhkatekijänä alueen luonteen säilymiselle. Tämä kaava oli ensimmäinen varsinainen suojelekaava Kristiinankaupungissa ja sen vaikutukset rakennuskannassa tapahtuneisiin muutoksiin näkyivät heti. Kaavan voimaantuloa edeltäneenä 15 vuoden aikana alueelta purettiin yhteensä noin 50 rakennusta, sen voimaantulon jälkeisenä vuosikymmenenä vain 14 rakennusta. Kaupunkirakenteen säilyminen ja "oikeansuuntainen" kehityminen pyrittiin turvaamaan uudisrakentamiseen suunnatuilla yksityiskohtaisilla määräyksillä. Katuverkostoon eikä -linjauk-

siin tehty minkäänlaisia muutoksia, joten alueen luonteenomaisten kapeiden katujen (Kissanpiiskaajankujan tapauksessa leveyttä on kapeimmillaan alle 3 metriä) ja niiden varrella olevien rakenusten muodostama ainutlaatuinen tilakonaisuus säilytettiin. Rakennuskohtaiset suojelemerkinnät perustuivat museoviraston vuonna 1981 suorittamaan rakennuskannan inventointiin. Tässä inventoinnissa rakennukset oli luokiteltu neljään ryhmään: A) rakennustaitteellisesti tai historiallisesti arvokas ja kaupunkikuvan säilymisestä kannalta merkittävä rakennus, B) historiallinen tai kaupunkikuvaan sopeutuva rakennus, C) olemassa oleva rakennus ja D) vanhalle kaupunkiyräistölle vieras rakennus, joista A-luokan rakennukset suositeltiin säilytettäviksi. Säilytettäviä rakennuksia oli inventoinnissa nyt kaavoitetulla alueella hieman alle 40% koko rakennuskannasta. Itse kaavassa yhteensä 148 rakennusta, eli noin 40% alueen historiallisen osan rakennuskannasta, merkittiin ehdolliseen purkukieltoon.

Uusitorin ja Puistokadun pohjoispuolella oleva osa sekä yksi kortteli niiden eteläpuolella varustettiin aluekohtaisella /s-merkillä. Se miksi alue-suojelemerkkiä ei käytetty koko vanhan kaupungin alueella on käsittämätöntä, sillä ympäristön säilyminen kokonaisuutena edellyttää, että uudisrakentamiselle asetetut vaatimukset ovat yhdenmukaisia koko kaava-alueella.

Tehokkuusluvut eri korttelialueilla määräytyivät niin, että kaikilla korttelialueen samaan käyttötarkoitukseen osoitetuilla tonteilla sovellettiin samaa tehokkuuslukua. Tonttien tehokkuusluvut määräytyivät puolestaan koko alueen kaavoitusta ohjanneiden periaatteiden mukaan. Nämä asemakaavaselostuksessa esitettyt periaatteet olivat: 1) *historiallisesti arvokkaat asuinrakennukset säilytetään*, 2) *pääraakennus sijoitetaan katualueen rajaan sekä* 3) *otetaan huomioon riittävä etäisyys rakennusten välillä*. Jotta kaikki kolme lähtökohtaa tuli toteutetuksi, puutalokortteleissa päädyttiin 0.25-0.3 tehokkuuteen. Tällä tehokkuudella koko I kaupunginosan puutaloalueen rakennuskannassa tuli mahdolliseksi noin 19% lisäys.

Pohjoisosan kortteliien asemakaavat, 1987

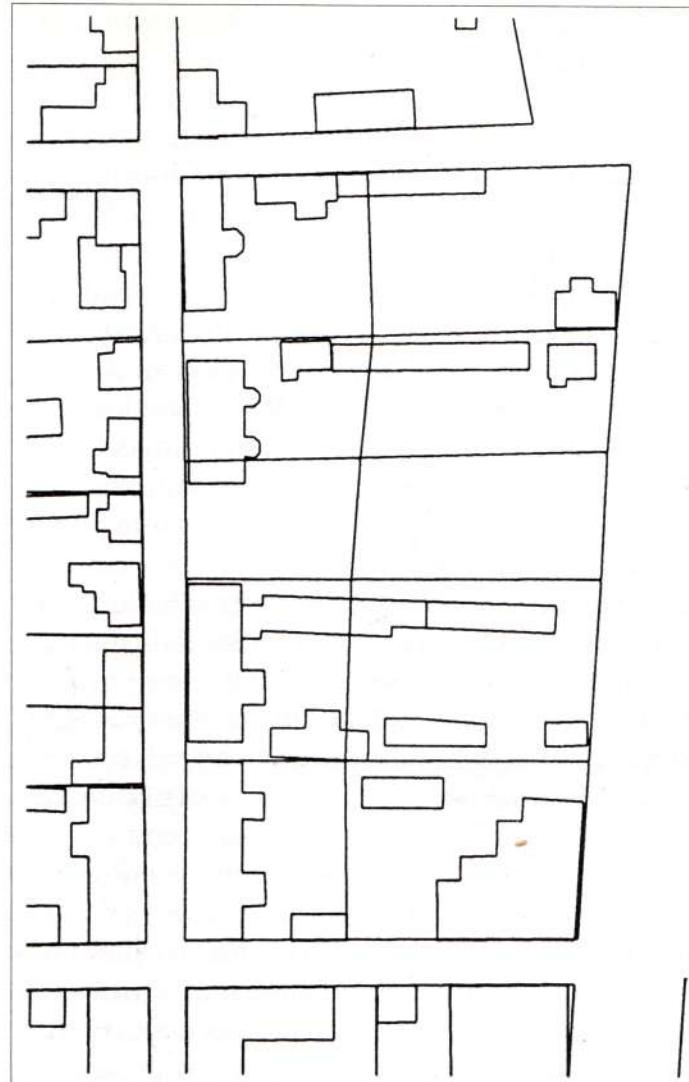
Vuonna 1987 vahvistettiin koko kaupungin pohjoisosan kattavat kaksi eri asemakaavaa. Toinen niistä käsitti lähes koko pohjoisan, toinen ainoastaan korttelin 250. Molempien asemakaavojen tarkoitus oli turvata vanhan kaupungin

alueen viimeisen kaavoittamattoman osan säilyminen ja ohjata uudisrakentamista niin, että se tapahtuisi historiallisen ympäristön ehdolla. Kaavoitus lähtikin käytiin oikeaoppisesti ympäristön analyysista ja olemassa olevan rakennuskannan inventoinnista. Apuna kaavoituksessa käytettiin museoviraston vuonna 1981 laatimaa rakennuskannan inventointia, johon sisältyi myös suojelekehotoaksia. Kyseisessä inventoinnissa 66 päärakennusta ja 19 talousrakennusta oli merkitys säilyttämisen arvoiseksi.

Laajemman alueen käsittänyt kaava salli noin 36% lisäyksen kokonaiskerrosalaan. Asuinrakennusten määrä lisääntyi sitten noin 34% ja talousrakennusten 27%. Jos ja kun kaava toteutuu, alueen rakennuskannasta noin puolet on vanhaa historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokasta ja noin puolet ympäristöön sopeutuvia uusia rakennuksia. Tehokkuusluvut vaihtelevat 0.2:n ja 0.5:n välillä.

Puolet korttelista 250 päättiin uhrata osa liike-elämän käyttöön. Kaavoituksen päätavoitteena olikin Rantakadun varrella olevien vanhojen asuinrakennusten ja joidenkin piharakennusten säilyttäminen sekä korttelin jakaminen kahteen osaan - läntinen osa kuuluvaksi vanhaan puutaloalueeseen ja itäinen osa Kauppatorin liikekortteleihin. Rakennusoikeutta vähennettiin kuitenkin samalla koko alueella 0.8:sta 0.4:ään. Vain kolmasosa historiallisista rakennuksista merkittiin säilytettäväksi. Varsinkin talousrakennusten tulevaisuus on heikolla pohjalla, sillä uudisrakennuksille osoitetut rakennusalat sijoittuvat enimmäkseen vain osittain olemassaolevien rakennusten paikalle, yleensä niin, että uutta rakentaaessa vanha on aivan pakko purkaa.

Pohjoisosan rakennuskannan kokonaissuoje-luprosentiksi saadaan vain 38%. Nimenomaan talousrakennusten osuus suojelevista kohteista on kovin pieni (vain 17% talousrakennuksista suojelettiin kaavoissa). Sitä, että päärakennuksista on suojeeltu yli 60% ei voida pitää koko alueen tulevaisuuden kannalta tyydyttävänä. Monet museoviraston vuonna 1981 suorittamassa inventoinnissa rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvottomaksi luokitellut talousrakennukset ovat organaani osa alueen kokonaisuutta. Vuonna 1993 tehdyn inventoinnin mukaan useimmat näistä rakennuksista olivat säilyneet esimerkikäisesti ja puolustaisivat siten paikkaansa vitaalisena osana ympäristöä. On väärin, että ympäristöä suojeillaan vain kadun puolella. Aluekohtaisen /s-merkin määräysten mukaan ainoastaan

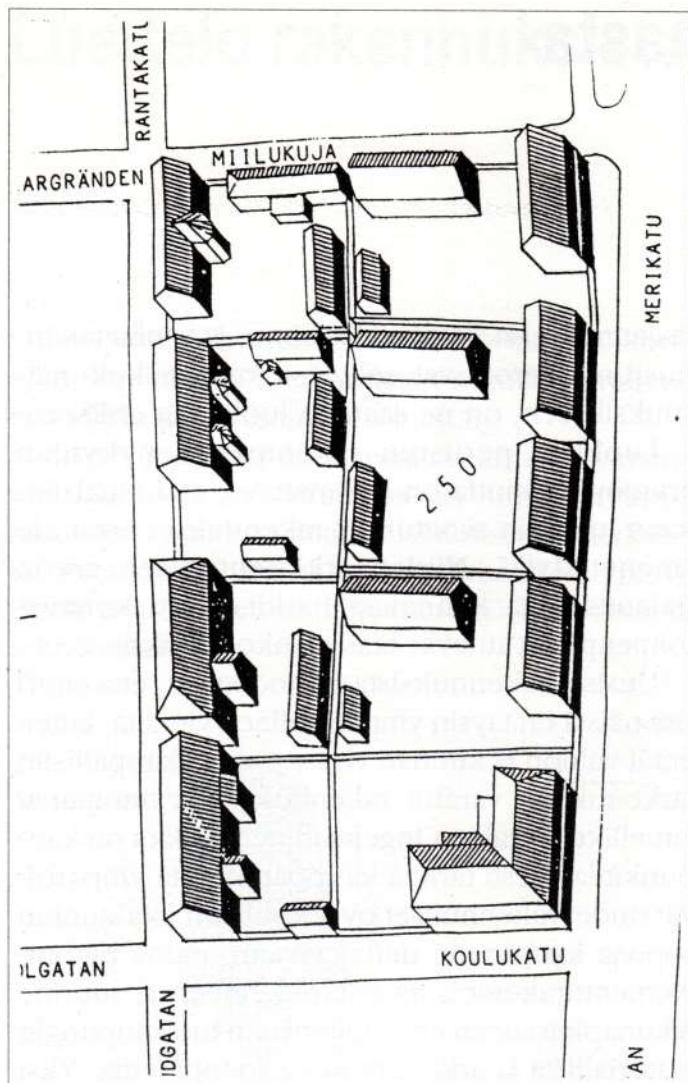
Vuonna 1987 vahvistetun korttelin 250 asemakaavassa pyrittiin myös ainoastaan katunäkymien suojeleeluun: aluekohtainen suojelemerkki /s/ koskee vain korttelin länsiosaa, mistä johtuen uudisrakentamisen ohjaus on eri typpistä korttelin eri alueilla. Lisäksi korttelin jakaminen pohjois-etelä suunnassa on sinänsä kyseen-

kadulle pään olevat julkisivut tulee sopeuttaa uudisrakennusta ympäröivään rakennuskantaan. Arvokkaita pihapiirejä suojella niin, että kaupungista ei muodostuisi ikään kuin elokuvastudio-maista lavasteympäristöä, jossa julkisivupaneelit voivat kätkeä taaksensa aivan mitä tahansa. Suo-

Määrelliset muutokset rakennuskannassa

Koko vanhan kaupungin alueelta hävisi vuosina 1967-1981 reilusti yli 100 rakennusta. Vajaan 800 rakennuksen alueella menetys on siis ollut valtava. 1980-luvulta lähtien purkaminen on vähentynyt huomattavasti: kun vielä 1970-luvulla purettiin alueelta keskimäärin kahdeksan rakennusta vu-

essa, on luku nyt lähellä yhtä. Palkkaminen ja rakennuskannan uusiutuminen on Kristiinankaupungissa ollut vilkkainta Kauppatorin alueella: yhteensä 21 rakennusta (noin 15% alueen rakennuskannasta) on purettu viimeisten 18 vuoden aikana. Jos vuosina 1967-75 puretut rakennukset otetaan mukaan, voidaan todeta, että alueen rakennuskannasta on viimeisten

alaista; koko Kristiinankaupungin itärantaa - Kauppatorin välittömässä läheisyydessä sijaitsevia kortteleita lukuunottamatta - hallitsee avoin rakenne, jossa rakennusten päätä on merelle pään suuntautunut. Kuvissa nykytila ja suunnitelma.

jelun tulisi saada koskemaan myös useita pihapiirejä. Ohikulkijalle kaupunki avautuu lähinnä katu- ja aukiotiloina, mutta usein sen identiteetti muuttuu kun korttelirakenteen sisäosat eivät enää tue kokonaisrakennetta. Turhan monet pihapiirit voidaan jo nyt kokea kaupungin kokonaisvaikutelmaa häiritsevänä tekijänä.

25 vuoden aikana hävinnyt noin kolmannes. Pelkästään Kauppatorin varrelta on 25 vuodessa kadonnut kahdeksan rakennusta. Tällä hetkellä sitä reunustaa 11 rakennusta, niistä kahdeksan on rakennettu viimeisten 20 vuoden aikana. Kaupungin eteläosassa on kaavan voimaantulon jälkeen purettu kaksi suojuelukohdetta ja 10 muuta rakennusta (noin 3% koko ra-

kennuskannasta). Vuosien 1967 ja 1981 välillä alueelta hävisi yhteensä yli 50 rakennusta. Pohjoisosassa on purettu vain muutama rakennus viimeisten kuuden vuoden aikana. Vuosina 1967-81 alueelta purettiin kolmisenkymmentä rakennusta ja vuosina 1981-87 kahdeksan rakennusta. Purkaminen alueella on siis noudattanut koko kaupungissa vallitsevaa tren-

diä. Uudisrakentaminen on ollut vähäistä: viimeisten 12 vuoden aikana on alueelle rakennettu vain noin 40 rakennusta (1/3 vuoden 1945 jälkeen valmistuneista rakennuksista on peräisin 1980-luvulta). Torialueen ympäristössä rakennuskannan uusiutuminen on ollut huomattavaa. Viimeisten 20 vuoden aikana on Koulukadun, Aitakadun, Parmaninkadun ja Pohjoislah-

den rajoittamalle alueelle rakennettu yhteensä 30 uudisrakennusta. Tämä on sodanjälkeisestä rakennuskannasta noin 73%. Kun vanhan rakennuskannan osuus torialueen ympäristössä oli 20 vuotta sitten vielä 93%, on se nyt, purkamisen ja uudisrakentamisen laajudesta johtuen noin 71%.

Havaintoja rakennuskannasta

Elisa El Harouny

Inventoinnin piiriin kuului noin 700 rakennusta. Noin 18% rakennuskannasta on uudisrakennuksia.

Osa rakennuksista kuuluu 1a-ryhmään sen vuoksi, ettei niille ole tehty minkäänlaisia kunnostustoimenpiteitä vuosikausiin. Ne ovat arkkitehtoniselta ilmeeltään moitteettomia, mutta saattavat fyysiseltä kunnoltaan olla jopa romahdampisteessä. Nyt tulisi kiinnittää erityistä huomiota näiden rakennusten tulevaisuuteen. Pitäisi pyrkiä edesauttamaan näiden tyhjillään olevien rakennusten käyttöönottoa ja kunnostusta. Pelättävissä on, että kymmenen vuoden kuluttua usealla paikalla on aukko kaupunkitilassa tai ympäristöön sopimaton uudisrakennus. Tänä päivänä useimmissa rakennuksissa selvittäisiin vielä melko vähäisellä kunnostuksella, mutta toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä kiireesti.

Suurimmassa osassa 1b-luokkaan kuuluvissa rakennuksissa on kysymys ikkunoiden uusimisesta rakenteellisesti väärin. Toinen 1b-luokkaan vievä tekijä on ollut aaltopellin tms. profiloidun katemateriaalin käyttö. Aaltopeltiä esiintyy varsinkin ulkorakennuksissa, mutta myös lukuisissa asuinrakennuksissa. Suositeltavia materiaaleja olisi kattohuopa tai suora, saumattu pelti.

Tyypillisenä piirteenä Kristiinankaupungissa esiintyvät myös lukuisat sokkelibetonoinnit, joilla on peitetty vanha luonnonkivisokkeli. Nämä on katsottu kuuluviksi 1b-luokkaan, jos betonointi on pinta-alaltaan huomattavan suuri ja häiritsevä, tai jos betonointi näyttää aiheuttavan puurakenteiden vaurioitumista. Lievemmissäkään tapauksissa betonointia ei kuitenkaan katsota suosittavaksi. Häiritsevä, tyyliin sopimaton ulko-ovi on myös joissain tapauksissa saattanut olla syynä 1b-luokitukseen.

Luokkaan 2 kuuluvat vanhan rakennuksen muutokset koskevat lähinnä ikkunoiden aukkokokojen muutoksia tyyliin sopimattomiksi. Julkisivuvuorausten suhteen epäesteettisin ryhmä on rakennukset, joiden laudoitus on vaihdettu ankeaan mineriittipintaan.

Muutaman vanhan rakennuksen joutuminen 3-luokkaan johtuu massallisesti sopimattomasta

laajennuksesta. Jos uusi laajennus ja vanha rakennusrunko erottuvat selkeästi omiksi kokonaisuuksikseen, on ne saatettu luokitella erikseen.

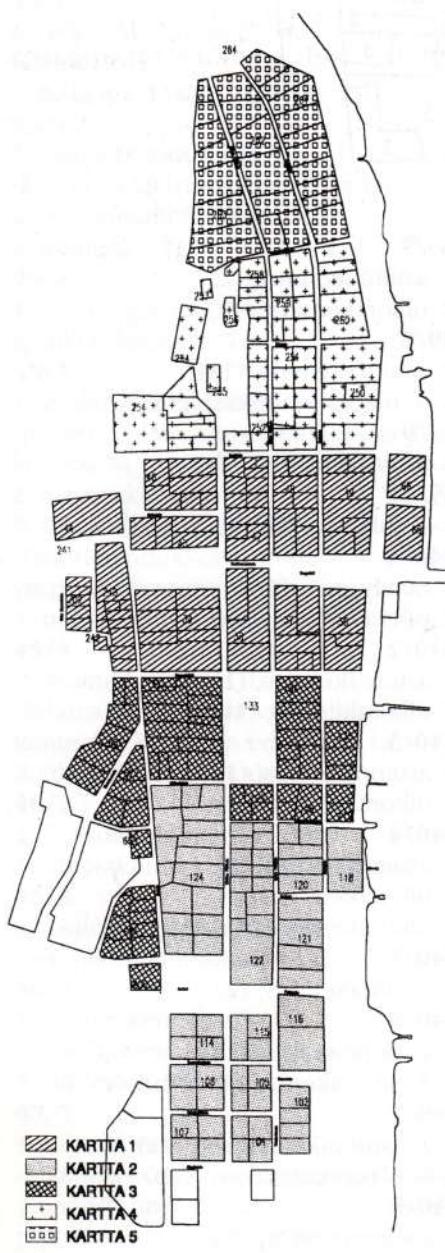
Luokitus perustuu rakennusten nykytilan arviontiin, mutta on huomattava, että alhaisiin kaan luokkiin sijoittuneet rakennukset eivät ole "menetettyjä". Niiden arkkitehtonisen arvon palauttamista kannattaa harkita, kun korjaustoimenpiteet tulevat taas ajankohtaisiksi.

Uusista rakennuksista on todettava, että suuri osa näistä on täysin ympäristölleenvieraita, kuten erääät valtion ja kunnan virastot, sekä kaupallisiin tarkoituksiin varatut rakennukset ja muutamat lamellikerrostalot. Ongelmallinen paikka on kaupunkitallisesti tärkeä kauppatori. Sitä ympäröivät uudet rakennukset ovat kooltaan jotakuinkin sopivia kaupungin mittakaavaan, mutta betonielementtirakenteisina parvekkeineen ja suurine ikkunapointoineen eivät mitenkään tue kaupungin historiallista ja arkkitehtonista identiteettiä. Yksi oikean suuntainen uudisrakennus löytyy kuitenkin torin yläkulmasta.

Luettelo rakennuksista

Luettelo rakennuksista sisältää kunkin korttelin, tontin sekä rakennuksen numeron, raken-nustypin ja rakennuksen luokan.

Selitys luokitusperusteesta on annettu varsin-kin silloin, kun rakennus tai siinä havaitut muutokset poikkeavat tavallisimmista esimerkeis-tä, joita on selvitetty luokituskriteerien yhtey-dessä osassa "Seurantainventointi. Tavoitteet ja menetelmät."

2. asuin-/ulkorakennus, (1a)

241/1

1. julkinen virastorakennus, (3)

-massaltaan ympäristölle täysin vieras rakennus

242/1

1. asuinrakennus, (1a)

702/1

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (2)

702/2

1. asuinrakennus, (1b)

2. ulkorakennus, (1a)

702/3

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (1a)

702/4

1. asuinrakennus, (1b)

2.-3. ulkorakennus, (1a)

702/5

1. asuinrakennukset, (1b)

2.-3. ulkorakennukset, (1a)

44/1

1.-3. Kirkko, tapuli ja hauta, (1a)

Kirkkotori

1. tullitupa, (1a)

45/1

1. asuinrakennus, (2)

-korjattu materiaalia uusivalla tavalla

2.-3. asuinrakennukset, (1a)

4. autotalli, (2)

45/2

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (1a)

45/3

1. asuinrakennus, (2)

-pihan puolella suuria muutoksia aukotuksissa

2. asuinrakennus, (1b)

3. ulkorakennus, (2/3)

-Osa rakennuksesta on massallisesti ympäristöön sopimaton.

4. ulkorakennus, (1a)

45/4

1. asuinrakennus, (1b)

-Ikkunat on uusittu virheellisellä rakenteella. Kuisti on edelleen (1a).

2. ulkorakennus, (1a)

46/2

1.-2. asuinrakennukset, (1a)

3. ulkorakennus, (1a)

46/3

1. asuinrakennus, (1a)

2.-4. ulkorakennukset, (1a)

46/5

1. asuinrakennus, (3)

2. ulkorakennus, (2)

3. ulkorakennus, (3)

47/7

1. liikerakennus, (1)

-Mittakaavaltaan uusi rakennus istuu ympäristöönsä erittäin hyvin. Näissä puitteissa arkkitehtonisten aiheiden omaleimaisuus voisi tosin olla hienman rohkeampaakin.

2. asuinrakennus, (1b)

47/8

1. asuinrakennus, (2)

-Lisäeristyksestä johtuen ikkunat ovat syväällä julkisivussa.

47/9

1. asuinrakennus, (2)

-Lisäeristyksestä johtuen ikkunat ovat syväällä julkisivussa.

47/1141

1. asuinrakennus, (1b)

2. ulkorakennus, (1b)

47/1142

1. kokoontumistila, (1b)

2. ulkorakennus, (1b)

47/1144

1. asuinrakennus, (1a)

2.-3. ulkorakennukset, (1a)

47/1148

1. asuinrakennus, (1b)

-Ulko-ovi on vaihdettu tyylilin sopimattomaksi.

2. ulkorakennus, (1a)

47/1149

1.-2. asuinrakennukset, (1b)

-Lisäeristyksen vuoksi ikkunat sijaitsevat syväällä julkisivussa.

3. ulkorakennus, (1b)

47/1150

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (2)

47/1151

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (1a)

48/4

1. asuin-/liikerakennus, (3)

2.-3. asuin-/liikerakennus, (3)

4. autokatos, (3)

48/1038

1. asuinrakennus, (1a)

-päädyin kuistin ovet (1b)

2. ulkorakennus, (1b)

3. ulkorakennus, (1a)

48/1131

1. asuinrakennus, (2)

2. asuinrakennus, (2)

-Rakennus on materiaaliltaan kauhunkuvaan sopimaton.

3. asuinrakennus, (2)

4. ulkorakennus, (1a)

5. asuinrakennus, (1b)

48/1133

1. asuinrakennus, (1b)

2. ulkorakennus, (1b)

48/1134

1. ulkorakennus, (2)

48/1135

1. asuin-/liikerakennus, (3)

2. asuin-/liikerakennus, (3)

3. katos, (3)

48/1138

1. asuinrakennus, (1a)

-kuistin ovet (1b)

2. ulkorakennus, (1a)

48/1139

1. asuinrakennus, (2)

-Laudoituksen uusimisen yhteydessä

julkisivun pintaan jakavat listat ja mahdolliset pilasteriaheet on poistettu.

2. asuinrakennus, (1a)

-Esimerkki hyvästä ikkunakorjauksesta, jossa dimensiot ja rakenne ovat säilyneet.

3. ulkorakennus, (1a)

49/4

1. liikerakennus, (2)

2. ulkorakennus, (3)

49/5

1. asuin-/liikerakennus, (3)

2. asuinrakennus, (3)

49/6

1. asuin-/liikerakennus, (2)

2. asuin-/liikerakennus, (3)

49/7

1. asuin-/liikerakennus, (2/3)

-Kadunpuoleinen osa sopii volyymiltään kohtalaisesti kaupunkikuvaan, mutta on materiaaliltaan ja aukotuksestaan sopimaton. Pihan puolen laajennusosa on irti katulinjasta ja massallisesti sopimaton. (3)

2. piharakennus, (2)

49/8

1. asuin-/liikerakennus, (1a)

49/2020

1. asuinkerrostalo, (3)

2. asuin-/liikerakennus, (3)

65/1

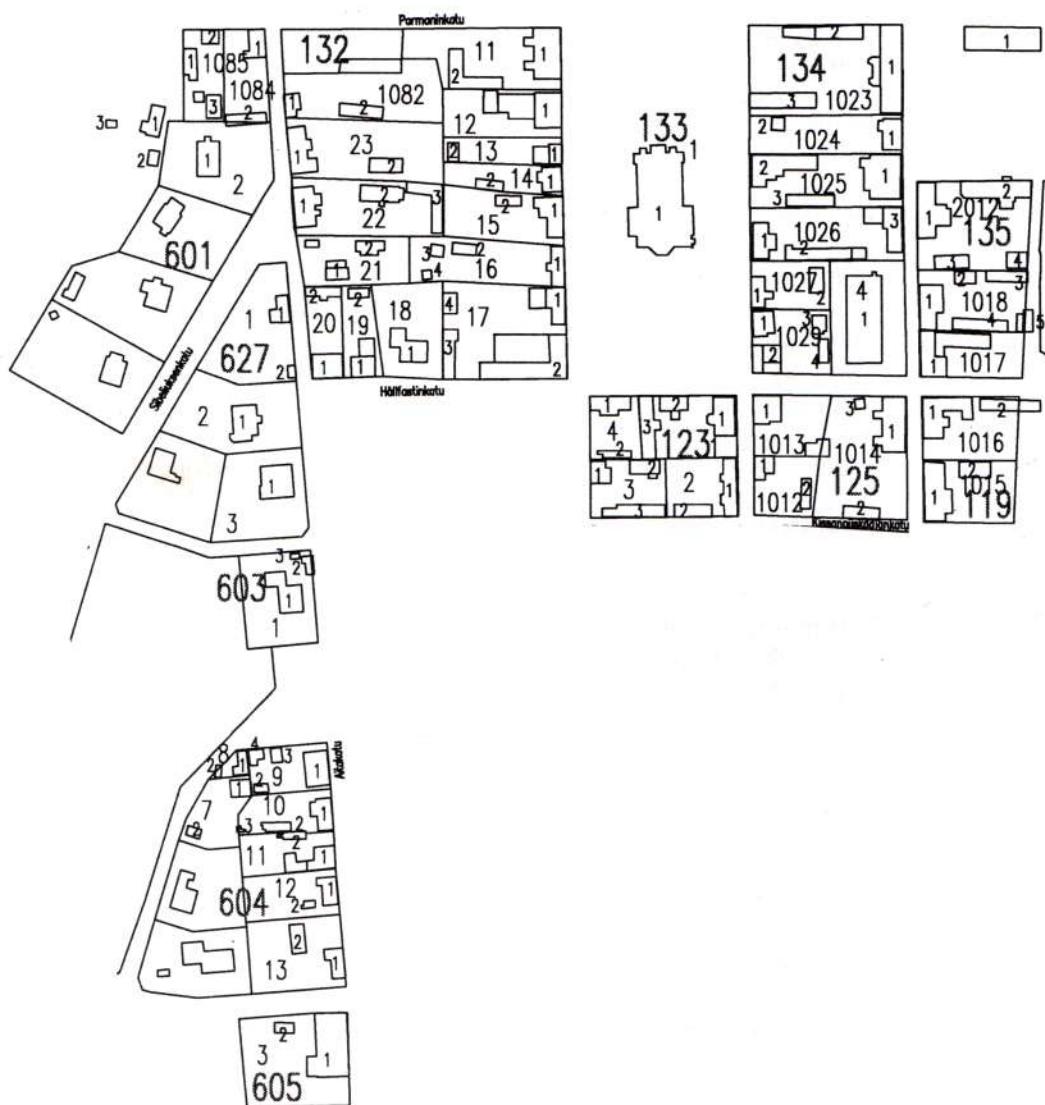
1.-3. liikerakennukset, (3)

-Ympäristöön täysin sopimatonta tasakattoista laatikkorakentamista, joka häiritsevä vaikutus korostuu avoimella rantavyöhykkeellä.

66/1

1. liikerakennus, (3)

2. ulkorakennus, (1a/3)
 -Päädyssä on massallisesti sopimaton laajennus.
3. ulkorakennus, (1a)
118/2
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3. ulkorakennus, (1b)
120/1
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1b)
120/2
1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1)
 3. ulkorakennus, (2)
120/5
1. asuinrakennus, (1b)
 -Ikkunoiden kehysistä on poistettu koristeaiheet.
2. ulkorakennus, (2)
120/1008
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3. ulkorakennus, (1b)
120/1009
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (2)
 3. ulkorakennus, (1)
121/1
- 1.-2. asuinrakennukset, (1a)
 3.-4. ulkorakennukset, (1a)
121/4
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (3)
121/2004
- 1.-2. asuinrakennukset, (1a)
 3. ulkorakennus, (1a/2)
 -myöhempä laajennus (2)
121/2005
1. asuinrakennus, (1a/3)
 -Rakennukseen on liitetty massallisesti sopimaton lämpökeskuslaajennus (3).
- 2.-3. ulkorakennukset, (1a)
122/4
1. asuinrakennus, (3)
 -ympäristölle vieras, keskellä tonttia sijaitseva rakennus
122/5
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
122/11
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
122/1039
1. asuinrakennus, (2)
 -Julkisivumateriaali on uusittu sahalaudasta.
2. ulkorakennus, (1a)
122/1040
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
1221/1041
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
122/1042
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (2)
122/1043
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (2)
122/1044
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
122/1045
1. julkinen rakennus (koulu), (1a/3)
 -maanpinnalla näkyvä kellarilaajennus (3)
2. julkinen rakennus (koulu), (2)
 3. asuinrakennus, (1b)
 -Ikkunoiden uusimisessa ruutujako on säilytetty, mutta yksi ruutu/ikkuna on tuuletusritilänä.
4. asuinrakennus, (1b)
 -tyyliin sopimaton ovi
 5. ulkorakennus, (1a)
122/1046
1. asuinrakennus, (1b)
 2.-3. ulkorakennukset, (1a)
122/1047
1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1a)
122/1048
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1b)
124/8
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (2)
 3.-4. ulkorakennukset, (1a)
124/1061
1. asuinrakennus, (2)
 -Ikkunoiden aukkokoko on muutettu tyylii sopimattomaksi.
- 2.-3. ulkorakennukset, (1b)
124/1062
1. asuinrakennus, (2)
 -Julkisivu on vuorattu mineriillä.
2. ulkorakennus, (1b)
124/1063
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3. ulkorakennus, (1b/2)
124/1064
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (2)
 3.-4. ulkorakennukset, (1a)
124/1065
1. asuinrakennus, (3)
 -Rakennus on massaltaan ympäristöön sopimaton.
- 2.-5. ulkorakennukset, (1a)
124/1066
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (2)
 3. ulkorakennus, (1b)
 4.-5. ulkorakennukset, (1a)
124/1067
1. asuinrakennus, (1b)
 2.-3. ulkorakennukset, (1b)
124/1068
1. asuinrakennus, (1b)
- aaltopeltikatto
 2.-3. ulkorakennukset, (1b)
 -aaltopeltikatot
 4. ulkorakennus, (3)
124/1070
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1b)
124/1071
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3. ulkorakennus, (2)
124/1072
1. asuinrakennus, (2)
 2. asuinrakennus, (3)
 3. ulkorakennus, (2)
 4. ulkorakennus, (1a)
124/1073
1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1a/2)
124/1074
- 1.-2. asuinrakennukset, (1a)
 3. ulkorakennus, (1b/2)
 4. ulkorakennus, (1a)
124/1075
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3.-5. ulkorakennukset, (1a)
124/1076
1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (2)
124/1077
1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)

601/2

1. asuinrakennus, (3)

-Rakennus on massallisesti kaupunkikuvaan sopimaton ja irti katulinjasta. Aitakadun luonteeelle olisi tärkeää, että myös sen tämä puoli edustaisi tiivistä kaupunkirakennetta.

601/1084

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

601/1085

- 1.-2. asuinrakennukset, (1a)
3. ulkorakennus, (2)

627/1

1. asuinrakennus, (1a)
2. asuinrakennus, (1a)

627/2

1. asuinrakennus, (3)

-Massa ja sijainti ovat kaupunkirakenteeseen sopimattomat.

627/3

1. asuinrakennus, (3)

-Massa ja sijainti ovat kaupunkirakenteeseen sopimattomat.

603/1

1. asuinrakennus, (3)
2.-3. ulkorakennukset, (1a)

604/7

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

604/8

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

604/9

1. asuinrakennus, (2)

-Rakennus on korjattu siten, että siitä on vaikea päätellä, onko se uusi vai vanha.

2. ulkorakennus, (2)

- 3.-4. ulkorakennukset, (1a)
5. ulkorakennus, (1b)

604/10

1. asuinrakennus, (2)

-Julkisivuvuoraus ja ikkunat on tur-

haan uusittu.

2. ulkorakennus, (1b)

3. ulkorakennus, (1a)

604/11

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (2)

-Julkisivuvuoraus on tehty sahalaudasta.

604/12

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1)

604/13

1. asuinrakennus, (1b)
-sirotebetoninen sokkeli
2. ulkorakennus, (1a)

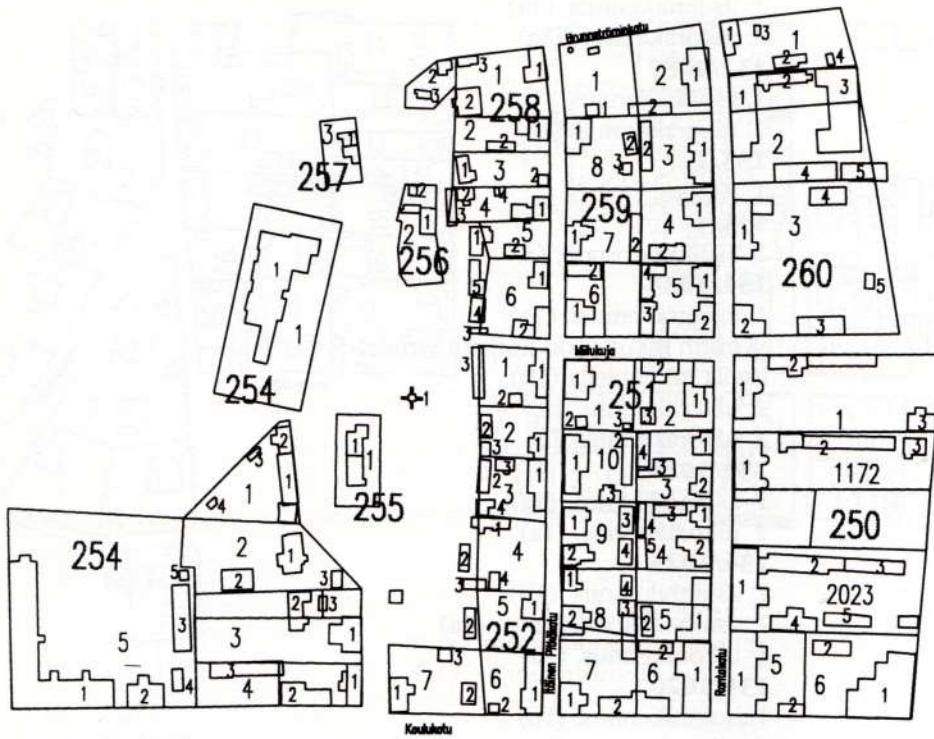
605/3

1. rukoushuone, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

119/1015

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (2)

- 119/1016**
 1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 123/1**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1b)
- 123/2**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 123/3**
 1. asuinrakennus, (2)
 2.-3. ulkorakennukset, (1a)
- 123/4**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (2)
 3. ulkorakennus, (1a)
- 125/1012**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 125/1013**
 1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 125/1014**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3. ulkorakennus, (2)
- 132/11**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 132/12**
 1. asuinrakennus, (2)
- 132/13**
 1. asuinrakennus, (1a/3)
 -laajennus massallisesti sopimaton (3)
 2. ulkorakennus, (2)
- 132/14**
 1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 132/15**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 132/16**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2.-4. ulkorakennukset, (1a)
- 132/17**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. liikerakennus, (2/3)
 -Kaupan tiloja on laajennettu pihan puolelle (3).
 3. ulkorakennus, (1a)
 4. autokatos, (1)
- 132/18**
 1. asuinrakennus, (3)
- 132/19**
 1. asuinrakennus, (2/3)
 -ikkuna-aukkojen muutokset (2),
 massallisesti sopimaton laajennus (3)
 2. ulkorakennus, (2)
- 132/20**
 1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (2)
- 132/21**
 1. asuinrakennus, (1a/3)
 -massallisesti sopimaton laajennus (3)
 2. ulkorakennus, (2)
- 132/22**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2.-3. ulkorakennukset, (1a)
- 132/23**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 132/1082**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1b)
- 133/1**
 1. Kirkko, (1a)
- 134/4**
 1. asuinkerrostalo, (3)
- 134/1023**
 1. asuinrakennus, (1a)
 -Kuistin ikkunat on korjattu virheellisellä rakenteella (1b).
 2. ulkorakennus, (2)
 3. ulkorakennus, (2)
- 134/1024**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. ulkorakennus, (1a)
- 134/1025**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. asuin-/ulkorakennus, (1a)
 3. ulkorakennus, (1a)
- 134/1026**
 1. asuinrakennus, (1b)
 2. ulkorakennus, (1a)
 3. asuinrakennus, (1b/3)
 -ikkunoiden rakenteellisesti
 virheellinen korjaus (1b), sopimaton
 laajennus (3)
- 134/ 1027**
 1. asuinrakennus, (2)
 2. ulkorakennus, (1b)
- 134/ 1029**
 1. asuinrakennus, (2)
 2. asuinrakennus, (1a/3)
 -pihan puolella massallisesti
 sopimaton laajennus
 3. ulkorakennus, (1b)
 4. ulkorakennus, (2)
- 135/1017**
 1. asuinrakennus, (1a/3)
 -pitkä, massallisesti ja
 materiaaleiltaan sopimaton
 siipirakennus (3)
- 135/1018**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2.-5. ulkorakennukset, (1a)
- 135/2012**
 1. asuinrakennus, (1a)
 2. asuinrakennus, (1b)
 3.-4. ulkorakennukset, (1a)
- Pakkahuoneen tori**
 1. paloasema, (1a)

250/1

1. asuinrakennus, (1a)
2.-3. ulkorakennukset (1a)

250/5

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (1)

250/6

1. liikerakennus, (2)
2. ulkorakennus, (2)

250/1172

1. asuinrakennus, (1b)
-Yläosaan lisätty aaltoileva lautavuoraus vaikuttaa vieraalta aiheelta.
2.-3. ulkorakennukset, (1a)

250/ 2023

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (2)
-ovi- ja ikkuna-aukkojen muutoksia
3. ulkorakennus, (1a)
4. ulkorakennus, (1b)
5. ulkorakennus, (1a)

251/1

1. asuinrakennus, (2)
2.-3. ulkorakennukset, (1a)

251/2

1. asuinrakennus, (3)
-Rakennus on vuorattu mineriitillä, ja laajennettu massallisesti ja materiaaleiltaan sopimattomalla, irti katulinjasta olevalla siipirakennuksella.

2. asuinrakennus, (1a)
3. ulkorakennus, (1a)

251/3

1. asuinrakennus, (2)

2. asuinrakennus, (1b)

3. ulkorakennus, (1b)
4. ulkorakennus, (1a)

251/4

- 1.-2 asuinrakennukset, (1a)
3.-4. ulkorakennukset, (1a)

251/5

1. asuinrakennus, (1b)
-Sokkelibetonointi on tehty laudotuksen päälle. Rakenne on kerännyt vettä, ja alimmat hirsikerrat ovat lahonneet.

2. ulkorakennus, (1a)

251/6

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (1a)

251/7

- 1.-2. asuinrakennukset, (1a)

251/8

1. asuinrakennus, (1a)
2. asuinrakennus, (1b)
3. ulkorakennus, (1a/2)
-Laajennusosan autotallin ovet ovat liiaksi ympäristöstä poikkeavat.
4. ulkorakennus, (1a)

251/9

1. asuinrakennus, 82)
2. asuinrakennus, (1b)
3.-4. ulkorakennukset, (2)

251/10

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

252/1

1. asuinrakennus, (1a)

2.-3. ulkorakennukset, (1a)**252/2**

1. asuinrakennus, (1b)
2.-3. ulkorakennukset, (1a)

252/3

1. asuinrakennus, (1b)
2.-4. ulkorakennukset, (1a)

252/4

1. asuinrakennus, (1a)
2.-4. ulkorakennukset, (1a)

252/5

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

252/6

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (1a)

252/7

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)
3. ulkorakennus, (2)

254/1

1. julkinen rakennus, (3)
-massaltaan täysin ympäristöönsä sopimaton rakennus

254/2

1. asuinrakennus, (1a)
2. asuinrakennus, (2)
-asuinrakennuksen julkisivuun sopimattomat autotallinovet
3.-4. ulkorakennukset, (1a)

254/2

1. asuinrakennus, (2)
2. ulkorakennus, (2)
3. ulkorakennus, (2)

254/3

1. asuinrakennus, (1b)
2. asuinrakennus, (1a)
3. ulkorakennus, (1a)

254/4

1. asuinrakennus, (1a/2)
- kuisti (2)
2. asuinrakennus, (1a)
3. ulkorakennus, (1a)

254/5

1. asuin-/julkinen rakennus, (1b)
- Ikkunat on uusittu virheellisellä rakenteella.
2. asuinrakennus, (1a)
- 3.-5. ulkorakennukset, (1a)

255/1

1. asuinrakennus, (1b/3)
- massallisesti sopimaton laajennus (3)

256/2

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (1a)

257/3

1. asuinrakennus, (1a/1b)
- aaltopeltikatto (1b)

Myllykallio

1. tuulimylly, (1a)
2. asuinrakennus, (1a)
3. ulkohuone, (1a)
4. asuinrakennus, (1b)

258/1

1. asuinrakennus, (1b)
2. asuinrakennus, (2)
- uusvanha, omaa aikaansa ilmentämätön uudisrakennus
3. ulkorakennus, (1a)

258/2

1. asuinrakennus, (1b/1)
- vanhan rakennuksen mittakaavaan ja muotomaailmaan sopiva laajennus (1)

2. ulkorakennus, (1)

258/3

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

258/4

1. asuinrakennus, (1b)
- erittäin korkea sokkelibetonointi
- 2.-4. ulkorakennukset, (1a)

258/5

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (1a)

258/6

1. asuinrakennus, (1b)
- erittäin korkea sokkelibetonointi
2. asuinrakennus, (1b)
3. ulkorakennus, (1a)
4. ulkorakennus, (1)
5. ulkorakennus, (1b)

259/1

1. ulkorakennus, (1a)

259/2

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1a)

259/3

1. asuinrakennus, (2)
- Julkisivumateriaali on lähes koko-

naan uusittu

259/4

1. asuinrakennus, (1a)
2. ulkorakennus, (1)

259/5

- 1.-2 asuinrakennukset, (1b)
3. ulkorakennus, (1)
4. ulkorakennus, (1a)

259/6

1. asuinrakennus, (2)
- mineriittivuoraus

2. ulkorakennus, (1a)

259/7

1. asuinrakennus, (1b)
2. ulkorakennus, (1a)

259/8

1. asuinrakennus, (2)
- mineriittivuoraus

- 2.-3. ulkorakennukset, (1a)

260/1

1. asuinrakennus, (2)
- 2.-4. ulkorakennukset, (2)

260/2

1. asuinrakennus, (1a)
2. asuinrakennus, (1b)
- julkisivuun sopimattomat ovet
3. pienteolisuusrakennus, (1a)
- 4.-5. ulkorakennukset, (1a)

260/3

1. asuinrakennus, (3)
2. asuinrakennus, (2)
- 3.-4. ulkorakennukset, (2)
5. ulkorakennus, (1a)

261/1

1.-2. asuinrakennukset, (1a)

3. ulkorakennus, (1b)

4. ulkorakennus, (2)

5. ulkorakennus, (1a)

261/2

1. asuinrakennus, (1a)

2. asuinrakennus, (3)

3. ulkorakennus, (1a/1b)

261/3

1. asuinrakennus, (2)

-Julkisivumateriaali on uusittu, ja räystäs kotelointu.

2. ulkorakennus, (2)

261/4

1. asuinrakennus, (1a)

2. asuinrakennus, (2)

-Ikkuna-aukotuksen muutos on julkisivujärjestelmään sopimaton.

3. ulkorakennus, (1)

4. ulkorakennus, (1a)

5. ulkorakennus, (1b)

261/5

1. asuinrakennus, (1b)

2. ulkorakennus, (1b)

3. ulkorakennus, (1a)

261/6

1. asuinrakennus, (2)

2. ulkorakennus, (1a)

3.-4. ulkorakennukset, (2)

261/7

1. asuinrakennus, (1b)

2. asuinrakennus, (1a)

3.-4 ulkorakennukset, (1b)

261/1180

1. ulkorakennus, (2)

2. ulkorakennus, (1a)

261/1181

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (1a)

261/9

1. asuinrakennus, (1a/3)

2.-3. ulkorakennukset, (1a)

262/1

1.-2. asuinrakennukset, (1b)

-aaltopeltikatot

3.-4. ulkorakennukset, (1a)

262/2

1. asuinrakennus, (1b/2)

-Laajennusosassa on vanhan rakennuksen tyyliin sopimaton aukotus.

2. asuinrakennus, (1b/2)

-Laajennusosassa on vanhan rakennuksen tyyliin sopimaton aukotus.

3. asuinrakennus, (2)

4.-5. ulkorakennukset, (1a)

262/3

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (1a)

262/4

1. asuinrakennus, (2)

2. asuinrakennus, (2)

-Oven kohdalla on julkisivun sopimaton sisäänveto.

3. ulkorakennus, (2)

262/5

1. asuinrakennus, (2)

262/6

1. asuinrakennus, (2)

2. asuinrakennus, (1a)

3. ulkorakennus, (1a)

262/7

1. asuinrakennus, (3)

-ympäristön rakennuksiin nähden liian massiivinen rakennus

2. ulkorakennus, (2)

-Massallisesti rakennus on oikean suuntainen, mutta sijainti tärkeällä paikalla, katujen kulmassa edellyttääsi virikkeellisempää ratkaisua.

262/8

1. asuinrakennus, (1b)

-Sokkeli on päälystetty sirotepintaisilla betonilaatoilla.

2. ulkorakennus, (2)

263/2

1. asuinrakennus, (39)

-Rakennus on massallisesti ja materiaaleltaan sopimaton, ja sisäänpäynti sijaitsee kadun puolella.

263/3

1. asuinrakennus, (1a/2)

2. ulkorakennus, (1a)

263/4

1. ulkorakennus, (1)

2. asuinrakennus, (2)

3. ulkorakennus, (1a)

263/5

1. asuinrakennus, (1a)

2.-3. ulkorakennukset, (1a)

263/6

1. asuinrakennus, (1a)

2. asuinrakennus, (2/3)

-Rakennuksen julkisivu on sementtipatattu, jolloin myös ikkunojen kehyslaudoitus ym. julkisivun detaljointi on poistunut (2). Massallisesti sopimaton tilinen laajennusosa on irti katulinjasta (3).

3. ulkorakennus, (1)

4.-5. ulkorakennukset, (1a)

263/11

1. asuinrakennus, (1a)

2. ulkorakennus, (1a)

263/12

1. asuinrakennus, (1a)

2. asuinrakennus, (2)

-Uudisrakennus on erehdyttävä kopio vanhasta rakennuksesta (vrt. rak 120/2/1)

3. ulkorakennus, (2)

-Rakennus on laajennettu pihan puolella avoverstaaksi.

4.-5. ulkorakennukset, (1a)

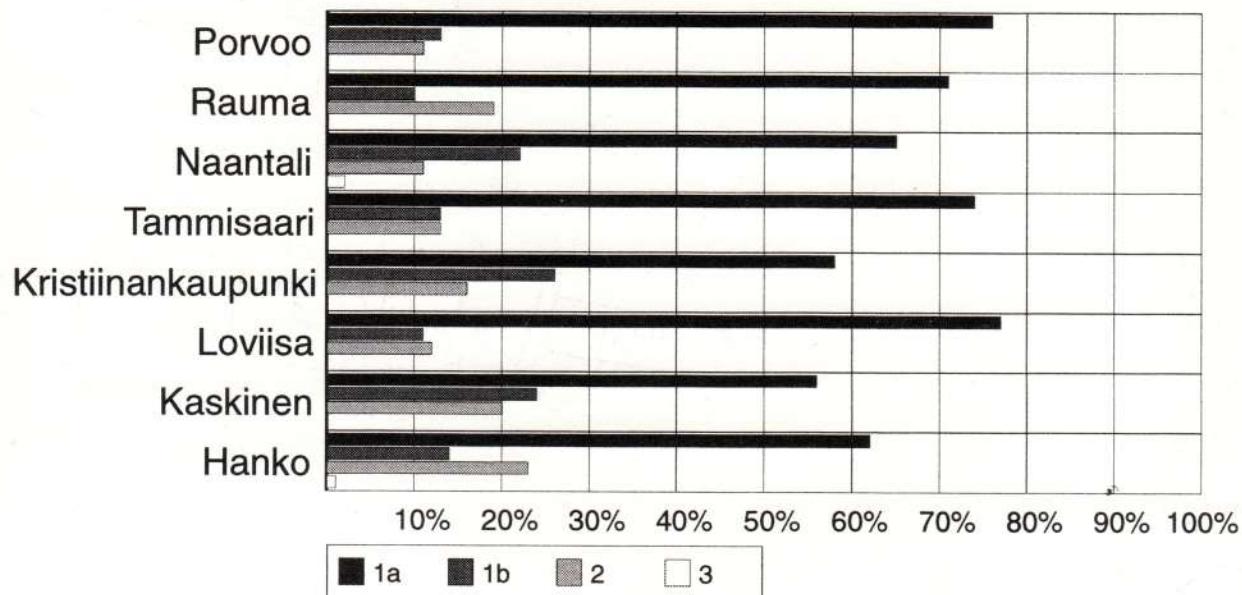
6. ulkorakennus, (2)

264/1

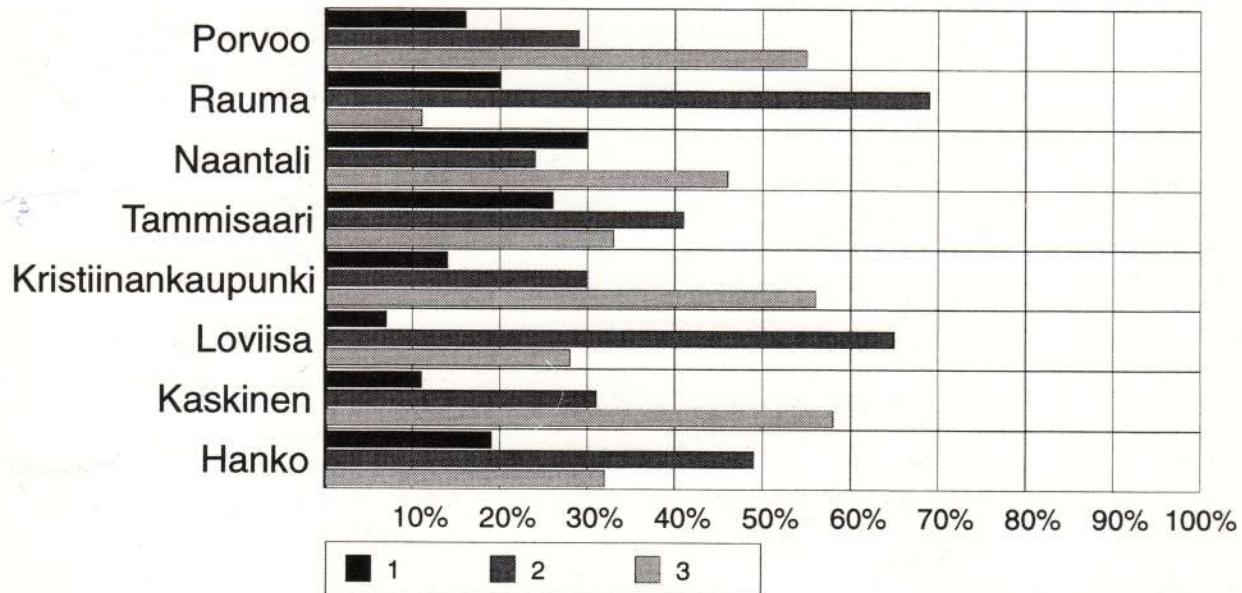
1. tullitupa, (1a)

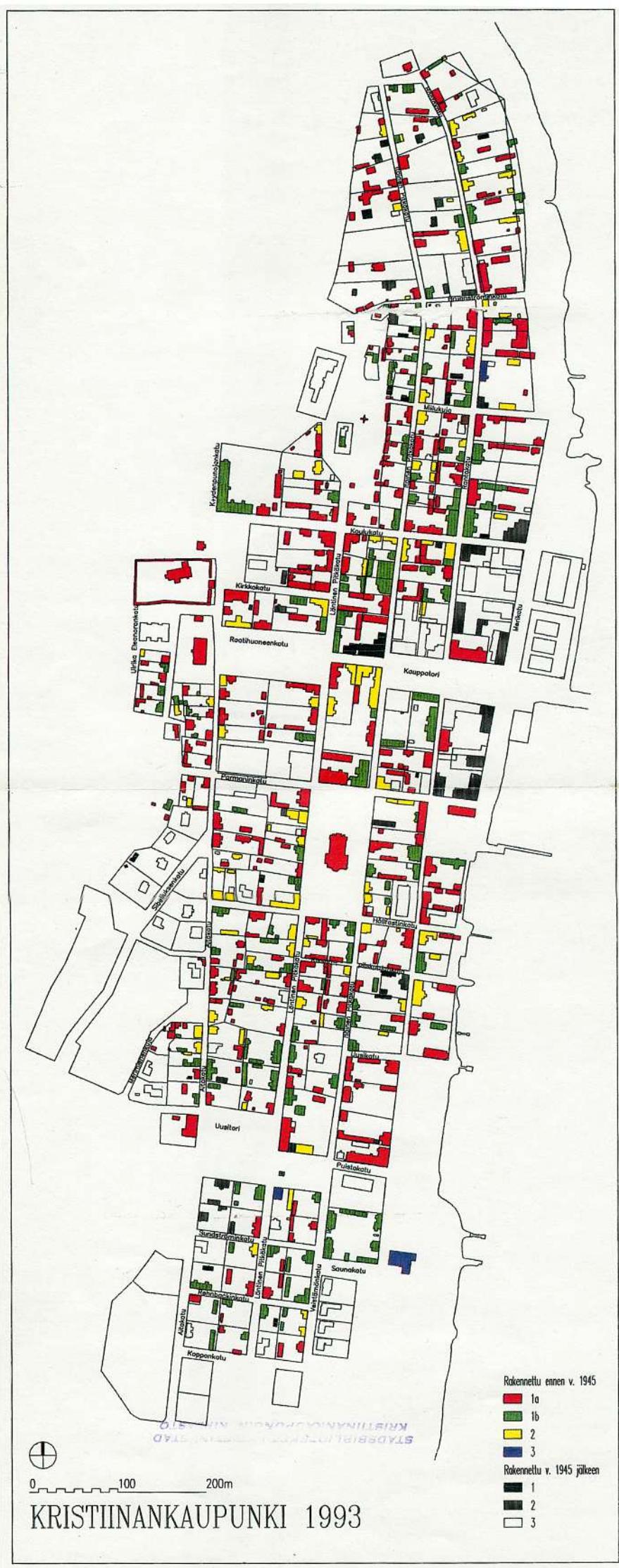
Liite: Rakennusten luokitus

Ennen vuotta 1945 valmistuneet rakennukset

Vuoden 1945 jälkeen valmistuneet rakennukset

Suomalaisia puukaupunkeja

Kristiinankaupunki

Vuonna 1995 julkaistiin kahdeksan suomalaisen puukaupungin ympäristön tilaa käsittelevä selvitys "Suomalaisia puukaupunkeja. Hoito, kaavoitus ja suojelu". Edellisen kerran puukaupunkien rakennuskannasta raportoitiin laajemmin vuonna 1972. Tämä julkaisu liittyy suoraan 1995 julkaistuun selvitykseen laajentaen tarkastelun näkökulmaa koskemaan yksittäisiä kaupunkeja, aina yksittäisiin rakennuksiin saakka.

34.5 HB H Kristinestad/Kristiinankaup.

SUOMALAISIA

Suomalaisia puukaupunkeja :
Kristiinankaupunki

karttaliite

fin

287 951371926X 0004

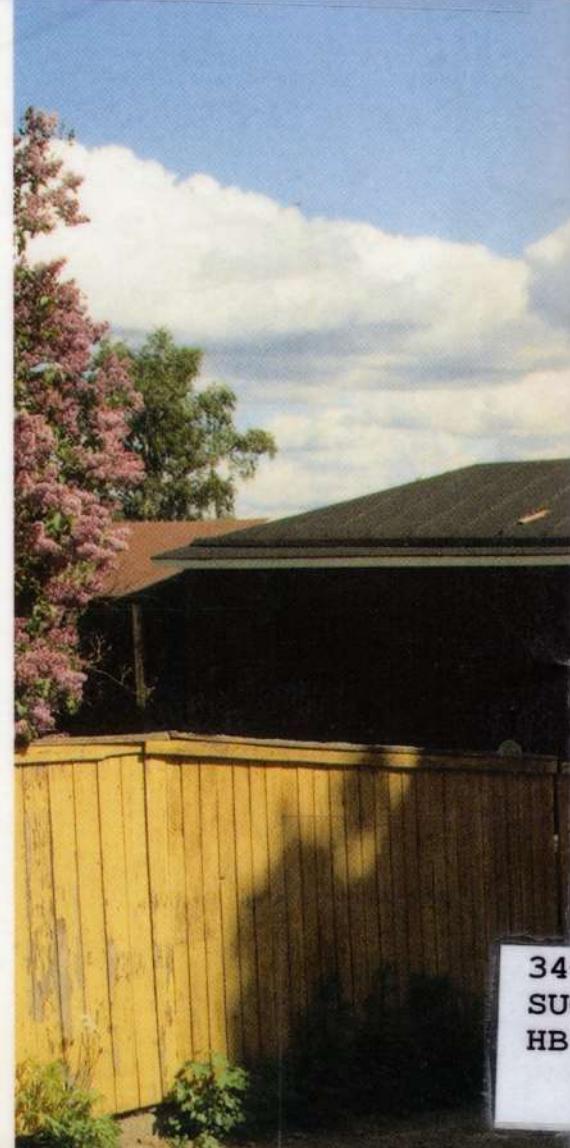
Oy EDITA Ab
PL 800, 00043 EDITA, vaihde (09) 566 01
ASIAKASPALVELU
puh. (09) 566 0266, telefax (09) 566 0380
EDITA-KIRJAKAUPAT HELSINGISSÄ
Annankatu 44, puh. (09) 566 0566
Eteläesplanadi 4, puh. (09) 662 801

ISBN 951-37-1926-X
ISSN 1236-5769

Oy Edita Ab
Helsinki 1996

4065 70317 34
SUOMALAISIA PUUKAUPUNKI
EL HAROONY, EL 371926X
1 12 % 70.00

7 1875 13 119269

**34
SU
HB**